

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 31.50 Lir - nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 65 Lir. Cek. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.

Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujeje izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Abbonamenti: Mese 18 Lire. Estero, mese 31.50 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire. Estero 65 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti, 10.349 per le inserzioni.

Filliale: Novo mesto.

SCLOVENE

Bollettino No 976

Vittoriose azioni

nel settore tunisino

Il porto e l'aerodromo di Tobruk bombardati - Un grosso piroscalo nemico affondato

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

Nella Tripolitania occidentale limitata attività fra elementi vanzati nemici e nostre unità di retroguardia. I nostri movimenti continuano a svolgersi regolarmente verso il nuovo schieramento.

Formazioni di bombardieri hanno violentemente battuto il porto e l'aerodromo di Tobruk, provocando notevoli incendi.

Azioni locali in vari regioni nel settore tunisino si sono concluse a vantaggio dei reparti dell'Asse.

Uno Spitfire è stato distrutto dalla caccia germanica.

L'aviazione avversaria ha sganciato alcune bombe sulla periferia di Palermo e su porto Empedocle; nessun danno nell'ultima località; qualche edificio civile colpito nella seconda, ove tre degli aerei attaccanti venivano abbattuti.

Dalle operazioni belliche due nostri velivoli non sono tornati alla base.

Nelle acque algerine un sommergibile al comando del tenente di vascello Giacomo Scano ha colpito con due siluri ed affondato un grosso piroscalo nemico navigante in convoglio.

Vojno poročilo št. 976

Zmagoviti nastopi

na tuniškem odseku

Pristanišče in letališče v Tobruku bombardirana - Velik sovražni parnik potopljen

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

V zahodnem Tripolisu omejeno delovanje med sovražnimi sprednjimi oddelki in našimi zaščitnimi oddelki. Naši premiki se nadaljujejo pravilno razvijajo proti novi razvrstitvi.

Oddelki bombnikov so močno napadli pristanišče in letališče v Tobruku ter izvalili velike požare.

Krajevni nastopi na raznih krajih tuniškega odseka so se končali v prid našim delom.

Nemški lovec se sestrilil en »Spitfire«.

Nasprotno letalstvo je zmetalo nekaj bomb na okolico Palermo in na pristanišče Empedocle. V prvem kraju ni bilo nikake škode, v drugem kraju pa je bilo zadetih nekaj civilnih hiš, kjer so bili zbiti trije napadajoči stroji.

Dvoje naših letal se ni vrnilo v oporišče iz vojnih poletov.

V alžirskih vodah je podmornica pod poveljstvom poročnika bojne ladje Giacoma Scana zadel in potopila velik sovražni parnik, ki je plul v spremiljavi.

Protinapadi med Manjičem in Donom

Na južnem odseku je sovražni napad popustil, med Donom in Doncem pa so bili Sovjeti odbiti - Požrtvovalnost nemških in romunskih oddelkov v Stalingradu

Hitlerjev glavni stan, 25. januarja. Nemško vrhovno poveljstvo poroča:

Obračunski boji na vzhodu se nadaljujejo. Samo na delu južnega odseka je začasno popustil pritisk sovražnika. Na zapadnem Kavkazu in področju Kubana otežkočajo veliki nalivi bojnega delovanja. Šibkejši sovjetski napadi so se razbili ob odporu nemških in slovaških čet.

Med Manjičem in Donom so dosegli lastni protinapadi postavljene cilje proti žilavo se borečemu sovražniku.

Na področju Dona in Donca so Sovjeti na enem krilu napadli s šibkejšimi silami, vendar je bil napad zavrnjen in izboljšane so bile lastne postojanke.

Zaradi skrajšanja bojišča je bilo izpraznjeno mostišče pri Voronežu po načrtu in brez sovražnega pritiska. Na odseku južno od mesta Voroneža je sovražnik napadel na široki črti in bil krvavo odbit.

Južno od Ladoškega jezera so se po dnevi in ponoči izjalovili močni z oklepnim orožjem podprti sovražni napadi, deloma v hudih borbah od moža do moža.

V Stalingradu je 6 nemška armada že dalje požrtvovalno vztrajala pod silno premočjo sovražnika in ovcenala svoje zastave z novo slavo. Tudi romunska 20. pehotna divizija in prva konjeniška divizija, ki sta do zadnjega stali ob strani nemškim tovarišem sta v polni meri deležni te slave.

Finančni sporazum med Italijo in Bolgarijo

Sofija, 25. jan. AS. Odposlanstvo bolgarskega trgovskega ministarstva se je vrnilo v Sofijo iz Italije, kjer so bili sklenjeni različni sporazumi.

Seja vlade pod Ducejevim predsedstvom

Sprejet je bil državni proračun za finančno leto 1943-44, ki predvideva 47 milijard 985 milijonov izdatkov Družinske doklade za anektirane pokrajine

Rim, 25. jan. AS. V soboto ob 10 se je sešla vlada ter je proučila in odobrila proračun za finančno leto 1943-44. Po skrbni oceni državnih stroškov in dohodkov so bile določene naslednje postavke:

Finance (vštevši 982.748.045 lir za predsedništvo ministrskega sveta in odvisnih poslov) 23 milijard 67.615.832 lir, pravosodstvo 733.811.700 lir, zunanje zadeve 521.139.477 lir, italijanska Afrika 224.863.207 lir, narodna vzgoja 2.458.319.290 lir, notranje zadeve 1.589.346.919 lir, javna dela 1 milijarda 152.735.346 lir, promet 687.683.244 lir, vojna 5.676.647.200 lir, mornarica 4.913.589.190 lir, letalstvo 4.340.176.000 lir, poljedelstvo in gozdarstvo 1.060.598.706 lir, korporacije 295.030.560 lir, narodna prosveta 158.557.500 lir, zamenjava in valute 43.902.500 lir; skupaj 47.985.016.610 lir. Dohodki: 40.348.900.000 lir, primanjkljaj 7.636.116.610 lir.

V primeru s proračunom iz leta 1942-43 kažejo stroški povečanje za 4.159.05 milij. lir, 2.702.9 milij. lir se tiče finančnega ministarstva in ju sestavlja po večini večji izdatki za obresti državnih dolgov (2.585.5 milij. lir). Postavke v proračunih vojaških uprav so se zvišale za 778.2 milij. v razmerju s potrebnimi rednih poslov.

V proračunu ministarstva za narodno vzgojo je povešek v znesku 442.5 milijona, in sicer predvsem za ukrepe v korist učiteljstva osnovnih šol, za uresničitev šolskega zakona, za šolske izdatke v priključenih ozemljih, za nove šole in zavode v eklatu s porastom prebivalstva. Drugi povešek je v proračunu ministarstva za poljedelstvo in gozdarstvo v znesku 98.2 milijona zaradi izdatka 100 milijonov lir za obdelovanje zemlje. Ostali povešek stroškov v skupnem znesku 137.7 milij. lir gre na račun raznih manjših postavk drugih ministrstev.

Dohodki v primeru s proračunom leta 1942-43 se bodo povečali za 4.294.3 milij. lir, in sicer na račun državnih monopolov, neposrednih davkov in poslovnega davka.

Ti višji dohodki krijejo večji del navedenih stroškov, tako da bo primanjkljaj v znesku 7.636.1 milijona lir za 764.8 milijona manjši nego primanjkljaj, ki je bil predviden za tekoče poslovno leto.

Finančni minister je nato podal obračun državne uprave za finančno leto 1941-42. Po tem obračunu je bilo dejanskih dohodkov 141 milijard 223.816.235.60 lir, izdatkov pa skupaj 118 milijard 569.357.767.90 lir, s prejšnjim stroškov v znesku 77.345.541.532.30 lir, kar gre predvsem na račun izrednih izdatkov v zvezi z vojno.

Nato je ministri svet odobril poleg drugih naslednje ukrepe:

Na predlog Duceja in notranjega ministra se je odobril načrt posebnih ukrepov za protiletalsko obrambo v določenih krajih.

Na predlog ministra za Italijansko Afriko se je odobril zakonski načrt za spremembe v uredbi o Kr. poljedelskem zavodu za Italijansko Afriko. Nadalje se je odobril zakonski načrt, s katerim se do roka enega leta po zaključku sedanjega vojnega stanja preloži roki za zapadlost neposrednih davkov, poslovnih davkov in drugih davčin v Italijanski Afriki.

Na predlog pravosodnega ministarstva so odobrili zakonski načrt o skrbi za vojne ujetnike.

Odobrili so načrt odloka o preložitvi roka za odobritev bilanc družb o ocenitvi po vojnih dogodkih uničenih ali poškodovanih imetij v teh bilancah.

Iz severoafriškega področja poročajo samo o krajevnem bojnem delovanju. Lastne zadnje straže so zavrnile poizvedovalne sunke sovražnika.

Bojna letala so bombardirala pristanišče in letališče v Tobruku.

Berlin, 25. jan. AS. Iz pristojnega vira se je izvedelo, da so Sovjeti samo na severnem odseku vzhodnega bojišča izgubili 32 letal: 21 je bilo sestreljenih v bojih nemškega letalstva proti močnim sovražnim letalskim skupinam severno od Ilmenskega jezera, 9 v letalskih dvobojih nad Severnim morjem, dočim je dva sestrelilo protiletalsko topništvo.

Pot Madžarske je trdno določena

Budimpešta, 25. jan. AS: Predsednik vladne stranke minister Lukaš je govoril včeraj na velikem shodu v Szolnoku. Med navdušenim odobravanjem množice je govoril o udeležbi Madžarske v vojni proti boljševizmu in o potrebi uvedbe novega reda v Evropi, kakor sta ga začrtala Hitler in Mussolini. Nov evropski red bo zgrajen pod političnim, gospodarskim in moralnim vodstvom Nemčije in Italije. Madžarska že leta in leta koraka ob strani velikih osovražnih sil ne iz obstranskih nagibov, marveč iz zgodovinskih nagibov, ki jih narekujejo njene temeljne koristi. Madžarsko prijateljstvo z Italijo in Nemčijo ni govorniška fraza, ker izhaja iz enotnega čustva vsega ljudstva, ki ve, da bo omogočila obnovo države politika Osi, ki je podla mirovne pogodbe, katere so okrenile Madžarsko. Minister je nadaljeval, da se Madžarska zaveda naloge, katero je vzela nase

Na predlog finančnega ministra so sprejeli načrt odloka o povračilu vojne škode s posebnim ozirom na uničene državne papirje. Po novih odredbah bodo imeli zasebni imetniki brez vsake omejitve vsote možnost, da nadomestijo navedene papirje, če bi jih morda uničili vojni dogodki, z drugimi papirji iste vrednosti.

Na predlog Duceja kot vojnega ministra se je sprejel zakonski načrt, ki se tiče vpisovanja v oskrbovalni sklad za podčastnike Kr. vojske in za vpoklicane podčastnike.

Na predlog Duceja, ministra mornarice, so sprejeli načrt odloka, ki spreminja zakon glede zasege trgovskega ladjevja.

Na predlog ministra za narodno vzgojo so odobrili zakonski načrt o premostitvi ravnateljstev osnovnih šol iz 10. stopnje v 9. stopnjo z veljavo od 1. januarja 1943.

Na predlog ministra za javna dela je bil sprejet zakonski načrt, ki se tiče zidave na obalah in v področjih, ki so izpostavljeni uničevalnemu delu morja.

Na predlog ministra za poljedelstvo so sprejeli načrt odloka za pospeševanje pridelave krmil. Ukrepi ima poseben namen, pospeševati izboljšanje pašnikov. V ta namen odreja posebne državne pod-

pore, ki bodo krile dober del stroškov za ta izboljševalna dela.

Na predlog prometnega ministra so sprejeli načrt odloka, ki izboljšuje prenočevalni prispevek za strojevodje in spremeljevalno osebje, na vlakih državnih železnic, nadalje načrt odloka, ki razširja ukrepe v korist ladjedelniške industrije tudi na priključenih pokrajinah Fiume, Zara, Spalato in Cattaro. Končno zakonski načrt, ki pooblašča državno podjetje za telefonsko službo, da započne dela za razširitev telefonskega omrežja s podmorskimi in podvodnimi kablji.

Na predlog ministra za korporacije so se sprejeli načrti odlokov za izplačevanje družinskih dokladov na področjih pokrajine Fiume, Zara, Spalato, Cattaro in Ljubljana. Drugi ukrepi razširjajo veljavne določbe o socialnem zavarovanju na pokrajino Fiume, nadalje urejajo postopanje z zasebnimi nameščenici, poklicnimi pod orožje, in izplačevanje doklad delavstvu v že zgoraj navedenih ozemljih.

Odobril se je končno ukrep, ki podaljšuje za ves čas vojnega stanja zaporo cen blaga za stavba dela, industrijskih izdelkov in najemnin.

Ministri svet je zaključil svojo sejo ob 12.30. Prihodnja seja bo prve dni marca.

Velika italijansko-nemška manifestacija

Weimar, 25. jan. AS: Velika politična in socialna manifestacija se je razvila pri ustanovitvi novega odseka italijansko-nemškega društva. Turinški gauleiter Sauckel, ki je obenem voditelj nemškega kmetijstva, je ob tej priložnosti imel nagovor na voditelje sindikalnih organizacij italijanskih delavcev v Nemčiji. V navzočnosti veleposlanika Alfierija, ki je bil v spremstvu svojih osebnih sodelavcev, strokovnjakov za delavska vprašanja, nadalje podtajnika Lombassa, konzularnega uradnika in fastistične inspektorata v Nemčiji, je imel Sauckel dva pomembna govora. Prvega je imel v veliki dvorani »Weimar Halle«, kjer je bilo nad 3000 ljudi. Sauckel je omenjal skupno usodo, ki družijo Italijo in Nemčijo, katere se je pokazala že takrat, ko se je Duce uprl v Versaillesu in pomnil Nemčiji roko, ter takrat, ko je Nemčija s svoje strani podprla Italijo v vojni proti sankcijam. Nato je pohvalil delo italijanskih delavcev v Nemčiji, ki je bil velik prispevek za vojno izdelavo in tako za skupno stvar. Nato je osvetlil protiboljševsko delovanje fašizma ter podčrtal, kako je narodni socializem okrepil Nemčijo in kako obe revolucionarni gibanji popolnoma solidarno sodelujeta pri oblikovanju usode Evrope. Govoreč

o sedanji vojni je primerjal tri punske vojne ter današnjo vojno osovražnih sil proti novi angleško-ameriški Kartagini, osvetljujoč neuglasni zglad slave zgodovine Rima in pozdravljajoč ter prisegajoč Duceju in Hitlerju.

Podpredsednik italijansko-nemškega društva, ki je zastopal državnega tajnika von Tschammer und Ostena, je osvetlil novo Mussolinijovo Italijo ter sodelovanje, ki je vedno pospeševalo kulturni razvoj obeh narodov. A areni, okrašeni z italijanskimi trikolorami in z nacističnimi zastavami, se je nahajalo mnogo stotin italijanskih delavcev. Skupno z nemškimi tovariši so ponosno poslušali besede obeh govornikov ter pozdravili predsednika novega italijansko-nemškega društva v Weimarju. Vsi navzoči so se nato dvignili v vneti manifestaciji za Duceja, ko je povzel besede veleposlanik Dino Alfieri, in so s tem izrekli svojo nezlomljivo vero v skupno zmago ter v nerazdružljivost usode obeh narodov ne le v gospodovinskih in kulturnih vezeh, marveč tudi na socialnem in političnem polju. Močni aplavzi so na koncu pozdravili veleposlanikov, govor in iz vrst delovnih tovarišev so zadoneli vzkliki Duceju in Hitlerju, ko je Dino Alfieri zapuščal dvorano.

Nov strateški položaj v Sredozemlju

Rim, 25. jan. AS. Velika bitka, v kateri se je Italija 32 mesecev borila ob afriški obali Sredozemskega morja, je dosegla svoj epilog. Bistvene točke te borbe s kakovostno bolj izbranimi in količinsko številnimi silami angleškega imperija so znane od prvih spopadov okrog utrjenih postojank Capuzzo in Maddalena do naslednjih množinskih bitk. Brž ko se je pokazala naša grožnja proti Egiptu in preko njega proti angleškemu imperialnem oporiščem na Severnem Vzhodu v konkretni obliki, kar se je zgodilo z ofenzivno poletji 1940, s katero smo prišli v enem skoku do Sidi el Baranija, je Anglija zbrala mnogo ljudi in zlasti sredstev ter pričela proti nam v naslednjem novembru svojo prvo zimsko ofenzivo, ki se je časovno vezala z naprejo določenim napadom na naše albanske postojanke in ki naj bi že tedaj zlomila sposobnost italijanskega naroda in njegovo voljo do vojne. Tedaj smo se umikali v borbah in ob ogromnih izgubah, katere smo natančno in prosto priznali, do črte El Agheila-Marada, kjer je bil napor nasprotnika ustavljen in odkoder smo spomladni ob sodelovanju nemškega zaveznika zopet zavzeli Cirenaiiko. Z bliskovito akcijo smo prišli do libijsko-egiptovske meje že za Veliko noč 1941, to je v tistih dneh, ko se je Jugoslavija zrušila in je smrtno zadeta Grčija v marcu prosila za premirje. V naslednji zimi se je sovražnik na široko okoristil s trdnjavo Tobruk, ki je ostala v njegovih rokah, ter je obnovil napad ter nas drugič prisilil k umiku proti Sirtiki. Ustavljena v poskusu prodrati z Gebela za hrbet naših edinic, ki so se umaknile ob cirenaiškem loku, in močno obdelovana z naglim ofenzivnim povratkom motoriziranih italijansko-nemških edinic, ki so se bliskovito odtegnile njeni množinski akciji, je bila angleška armada znova odbita v najkrajšem

času do postojank pri Ain el Gazeli. Tu so se pričele operacije v naslednjem maju.

Ko je bil porušen južni steber nasprotnikova razvrstitve v dneh Bir Hachema in ko so bile zavzete utrjene črte pri Ain el Gazeli, je bila 21. junija zavzeta močno utrjena trdnjava Tobruk, kjer se je 33.000 mož s 5 generali, skladišči in zadostno oskrbo še naprej borilo 6 mesecev, pa se končno predalo našim četam po 24 urni bitki.

V vrsti najostrejših borb, ki so trajale več tednov, je bila celotna 8. angleška armada dejansko uničena, kakor so naknadno izpovedali angleški voditelji. Ostanki te armade so bili v takem stanju, da niso mogli preprečiti in niti ne zakasnit nadaljnega prodiranja čet Osi. Ko je bila v naskoku zavzeta Halfaja, vrata Egipta, in nato še Marsa Matruh, so se čete Osi utrdele v prvih dneh junija pri El Alameinu. Nevarnost je sedaj pretela najvažnejšim središčem nilske delte. Italijansko-nemške edince so bile 100 km oddaljene od Aleksandrije. Iz Srednjega vzhoda, Indije in Južne Afrike je medtem prihajalo v naglici vse, kar je mogel sovražnik zbrati, vrnitev avstralskih in novozelandskih divizij je bila prekinjena in preključena. Ljudje in potrebine so prihajale iz Anglije in Amerike po Rdečem morju, da bi ojačili nasprotnikov odpor. Na ta način je bila angleška 8. armada popolnoma obnovljena in opremljena z obilnimi novimi oklopnimi in motoriziranimi sredstvi. Naš končni skok proti Nilu je tako postal nemogoč. Medtem ko so se Angleži okoristili z bližnjimi pristaniškimi oporišči in bogatimi viri zaledja, se je morala naša armada, ki je bila preizkušena v prejšnjem zmagovitem naporu, boriti z dolgo puščavo za hrbtom in je bila odvisna v vsej svoji oskrbi od varnosti sredozemskega prometa. Angleška admiralieta je zbrala na morju največji del svoje podmorske mornarice, ojačene z močnimi ameriški skupinami, da bi čim bolj otežkočala naš promet po morju. Borba podmornic, ki so jih podpirala torpedna letala, se je neprestano usmerjala proti našim plovbi v Afriko in iz nje. V takih okoliščinah je sovražnik z močnimi četami in oklopnimi sredstvi pričel svojo tretjo zimsko ofenzivo.

Sile Osi so drzno vzdržale sunek, ko se je pričel ob koncu oktobra s skrajno silovitostjo. Napad je bil zadržan, ustavljen in odbit. Kakšne so bile angleške zgube v dneh El Alameina, se je zvedelo iz priznanj najvišjih nasprotnih generalov in iz soglasnih izpovedi ujetnikov.

Ko je bil obilni umikalni manever neizogiben, se je hudo preizkušena angleška armada omejila na to, da je sledila bolj kakor zasledovala našim mehaniziranim edincem, ki so v borbah pri Halfaji, El Ageli in Sirtiki in te dni v Tripolitani dokazale, da niso izgubile svoje borbene sposobnosti in so s tem obdržale svojo tradicijo hrabrosti. Nata način sta bila zagotovljena prostor in čas in so bili onemogočeni poskusi obkroževanja ter zajamčeno vedno bolj z zmagovitimi spopadi pred-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Uradni razglasi

Kraljev zakon o vzpostavitvi sončnega časa

Uzakonja se Kr. ukaz z dne 24. oktobra 1942-XX, št. 1221, s katerim se vzpostavlja sončni čas od 3. ure dne 2. novembra 1942-XXI do 2. ure dne 29. marca 1943-XXI.

Sprememba kr. ukaza o protiletalski obrambi

Člen 1. Člena 3. in 4. Kr. ukaza z dne 5. maja 1941-XIX, št. 410, pretvorjenega v zakon z dne 24. oktobra 1941-XIX, št. 1293, se nadomestata takole:

Člen 3. — Ustanavlja se kot organični oddelek ministrstva za notranje zadeve glavno ravnateljstvo vojne službe — »Direzione generale per i servizi di guerra«. To ravnateljstvo ima na skrbni:

- službo civilne mobilizacije v pristojnosti notranje uprave;
- morebitno razselitev ali izselitev prebivalstva ozemelj Kraljevine;
- izredno pomoč oškodovancem vojnih dogodkov, beguncem, razseljencem in tistim, ki se vračajo;
- povzvedovalno službo v prid rodbinam vpoklicancev;
- ureditev prometa motornih vozil v vojnem času, kolikor spada v pristojnost ministrstva za notranje zadeve;
- vse druge naloge ministrstva za notranje zadeve v zvezi s sedanjim vojnim stanjem, ki ne spadajo v pristojnost drugih uradov tega ministrstva.

Temu glavnemu ravnateljstvu načeljuje prefekt, izbran izmed prefektov na razpoložanju po čl. 102. kr. uredbe z dne 30. decembra 1923-II št. 2960.

Člen 4. Glavno ravnateljstvo protiletalske obrambne službe in glavno ravnateljstvo vojne službe se ustanovljata za dobo vojne in še za šest mesecev po koncu vojnega stanja.

Čl. 32. Določbe kr. ukaza z dne 5. maja 1941-XIX št. 410 s spremembami iz te uredbe se objavijo in dobijo obvezno moč na ozemljih, priključenih Kraljevini s kr. ukazom z dne 3. in z dne 18. maja 1941-XIX št. 291 in 452.

Predpisi o protiletalski obrambni službi

Čl. 1. Organizacija in delovanje protiletalske obrambe na ozemlju Kraljevine se poverjata ministrstvu za notranje zadeve.

Državna zveza za protiletalsko obrambo — »Unione Nazionale Protezione Antiaerea (U. N. P. A.)« se podreja neposredno ministrstvu za notranje zadeve.

Čl. Pri ministrstvu za notranje zadeve se ustanavlja glavno ravnateljstvo za protiletalsko obrambno službo — »Direzione generale per i servizi di protezione antiaerea«.

Temu glavnemu ravnateljstvu načeljuje prefekt, izbran izmed prefektov na razpoložanju po čl. 102. kr. uredbe z dne 30. dec. 1923 št. 2960.

Čl. 3. Pri ministrstvu za notranje zadeve se ustanavlja inšpektorat vojne službe — »Ispettorato per i servizi di guerra«, ki ima na skrbni:

- službo civilne mobilizacije v pristojnosti notranje uprave;
- morebitno razselitev ali izselitev prebivalstva z ozemelj Kraljevine;
- izredno pomoč oškodovancem vojnih dogodkov, beguncem, razseljencem in tistim, ki se vračajo;
- povzvedovalno službo v prid rodbinam vpoklicancev;
- ureditev prometa motornih vozil v vojnem času, kolikor spada v pristojnost ministrstva za notranje zadeve.

Ravnateljstvu inšpektorata načeljuje pre-

fekt, izbran izmed prefektov na razpoložanju po čl. 102. kr. uredbe z dne 30. dec. 1923 št. 2960.

Čl. 4. Glavno ravnateljstvo protiletalske obrambne službe in inšpektorat vojne službe se ustanovljata za dobo vojne in še za šest mesecev po koncu vojnega stanja.

Čl. 5. Z nadaljnjimi ukrepi, ki naj se odredijo na predlog ministra za notranje zadeve, sporazumno z drugimi prizadetimi ministri, se izdajo predpisi, potrebni za vzpostavitev določb te uredbe z drugimi določbami o protiletalski obrambi.

Razveljavljajo se kr. ukaz z dne 18. junija 1940-XVII št. 632 in vse druge določbe, nasprotujoče ali kakor koli nezdružljive z določbami te uredbe, ki stopi v veljavo dne 5. marca 1941-XIX in se mora predložiti zakonodajnim skupščinam radi zakonodajne.

Predlagajoči minister se pooblašča, da vloži ustrezni zakonski osnutek.

Sprememba pravilnika o bolnišničnih pristojbinah

Čl. 1. pravilnika o bolnišničnih pristojbinah za zdravljenje v javnih bolnišnicah in bolnišničnih ambulancah v Ljubljanski pokrajini, odobrenega z odločbo z dne 18. julija 1941-XIX št. 33, se spreminja takole:

»Na območju Ljubljanske pokrajine so sledeče javne bolnišnice:

1. splošna civilna bolnišnica v Ljubljani;
2. ginekološko-ostetriška bolnišnica v Ljubljani;
3. bolnišnica za duševne bolezni Ljubljana-Studenec;
4. zavod za raziskavanje in zdravljenje novotvorb v Ljubljani;
5. bolnišnica za ženske bolezni v Novem mestu;
6. bolnišnica usmiljenih bratov v Kandiji.

Čl. 2. omenjenega pravilnika se spreminja takole:

»V javnih bolnišnicah se pobirajo naslednje oskrbnine:

1. v splošni civilni bolnišnici in ginekološko-ostetriški bolnišnici v Ljubljani, v bolnišnici za ženske bolezni v Novem mestu in v bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji:

- za III. oskrbni razred 20 lir dnevno;
- za II. oskrbni razred 40 lir dnevno;
- za I. oskrbni razred 60 lir dnevno.

2. V bolnišnici za duševne bolezni Ljubljana-Studenec:

- za III. oskrbni razred 10 lir dnevno;
- za II. oskrbni razred 20 lir dnevno.

3. V zavodu za raziskavanje in zdravljenje novotvorb v Ljubljani:

- za III. oskrbni razred 25 lir dnevno;
- za II. oskrbni razred 50 lir dnevno.

V zavodu za raziskavanje in zdravljenje novotvorb se plačujejo še sledeče pristojbine:

- a) za obsevanje z radijem: od 1—10 MCD po 1,75 za enoto, od 11—30 MCD po 1,6— za enoto; nad 30 MCD po 1,4— za enoto;
- b) za obsevanje z rentgenom: pri lahkem filtru za vsakih 10 R 0,40, pri težkem filtru do 5000 R za vsakih 10 R 0,80, nad 5000 R za vsakih 10 R 0,40.

Bolnikom, ki se zdravijo v II. oskrbnem razredu, se zaračunajo pristojbine za obsevanje dvojnako.

V ostalih bolnišnicah so s plačano oskrbino kriti vsi stroški zdravljenja, izjemni stroške za rentgensko slikanje in rentgenske preglede, ki se zaračunavajo po veljavni tarifi. K bolnišničnemu zdravljenju se ne štejejo zdravljenja, za katera je treba dati posebne terapevtske pripomočke.

V ostalem se določbe pravilnika, odobrenega z odločbo z dne 18. julija 1941-XIX št. 33, ne spreminjajo.

(Nadaljevanje s 1. strani)

njih straž dostikrat v zelo kotljivih okoliščinah, kritje glavnin.

To je zgodovina dolge bitke. Če je treba priznati uspeh, ki ga je sedaj dosegel sovražnik, lahko prav tako poudarimo, da ga je plačal z najvišjo ceno po zaslugi naših vojakov in nemških zaveznikov, ki so znali zadati nasprotniku najbolj trpke poraze in ki so v celoti izkazali svojo hrabrost, svojo predanost dolžnosti in zastavi. Zrtvovanje ozemlja, ki je sedaj potrebno, je gotovo boleče, tembolj, ker gre za predele, ki so pripadali Italiji že tretjino stoletja in katere je Italija oplodila z dolgotrajnim delom in mnogo krvi, toda v vojni je ozemlje vedno le en činitelj in ne konec manevra, z druge strani pa je zlasti v vojni kontinentalnih obseznosti, kakršna je sedanja usoda vseh ozemelj, zlasti onih onstran morja, v zvezi z zadnjo in dokončno zmago. Le ta zmaga šteje in odloča. Taka izkustva so Italijani že

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirom afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presoati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

Pozno priznanje

Lizbona, 25. jan. AS: Angleška admiraliteta poroča, da je bilo pri potopitvi angleške letalonosilke »Havenger« pri severnoameriškem izkrcanju v Francoski severni Afriki, 507 časnikov, podčasnikov in mornarjev, ki so zgubili življenje.

Jetika na Francoskem

Pariz, 25. jan. AS: »L'Ouvree« piše o razširjanju jetike v Franciji ter ugotavlja, da je število jetično bolnih od leta 1939 naraslo za 30%.

KULTURNI OBZORNİK

Ljubljanska Drama: Ljuba Prenner: »Veliki mož«

(Po reprizi 24. t. m.)

Pisateljica Ljuba Prennerjeva je imela namen napisati satiro na naše literarne razmere. Zal ni udarila v sredo problema. Zadel je le kosček, ki je bolj ob strani, jedro pa je ostalo nedotaknjeno. Pisateljici bi se nudilo izredno zanimivo in hvaležno polje, če bi razkrila resnično gnolbo slovenskega samozvanega kulturnega kroga zadnjih let.

Vso kulturo in literaturo še prav posebno, si je vzel v zakup krog ljudi, ki je popolnoma suvereno sodil, kaj je umetnost in kaj ni. Ta glas je bil odločilen. Prihajal je iz stroge hiše levičarskega svetovnega nazora in vsakdo, ki je hotel na Parnas, si je moral v tej hiši izposoditi obleko, misel in dušo, da je mogel na vrh. Če je bil kdo ubog in betežen, a je pripadal njim, so mu z reklamnimi zvonic, ki so zvonili po mnogih knjižnih založbah, in v kulturnih ustanovah, pomagali naprej. In tako so ustvarili malike in priznane literate. Moral si se kakor koli približati tej družbi, če si hotel, da boš literat. Če nisi imel »strica«, je bilo tvoje literarne slave konec, še prej ko se je

Delavnost GILL-a Ludi Juveniles

Letos bodo športne mladinske igre (Ludi Juveniles), ki jih organizira GILL in katerih se bodo lahko udeležili vsi dijaki od 13. do 18. leta, starosti, v razdobju od meseca februarja do maja.

Ta prireditelj jasno kaže, da vlada ne skrbi samo za napredek na polju omike in umetniškega udejstvovanja, marveč tudi za razvoj športa. Spored tekom vsebuje: lahko atletiko odbojko, košarko, drsanje in smučanje.

Mladenci, ki se bodo udeležili teh tekom, bodo branili barve svoje šole. Udeležba vseh šol je predpisana in vsak atlet se lahko udeleži tekme v eni sami športni panogi ter se ne sme vpisati s spisek dveh tekom, kar velja tudi za študentski tek.

Moški in ženski atleti bodo po svoji starosti razdeljeni v štiri kategorije. Kot »Juveniles Federale« bodo proglašene one šole, ki bodo dosegle večje število točk.

Učitelji, tekmovalci in teledonacije so GILLu dale na razpolago šole in GILL vsestransko skrbi za to prireditev. Priprani smo, da bodo v posameznih tekmah mladi dijaki dosegli najboljše tehnične uspehe tudi zato, ker bodo kot predstavniki barv svoje lastne šole zastavili vse svoje sile, da dosežejo uspeh.

Osvajilec naslova »Juveniles« je za šolo in torej tudi za njene atlete najlepša nagrada, toda kasneje bo potrebna posamezna in skupna priprava atletov, ki bo zahtevala stalno in nepretrgano vežbanje.

Opozorilo na kontumac psov in mačk. Ker se je po kratkem času v Ljubljani primeril nov primer stekline, opominjamo vse občinstvo, naj se v interesu ljudskega zdravja vestno ravna po odredbah kontumac psov in mačk, ki so bile izdane 6. novembra l. l. Kakršne koli prestopke bo mestno poglavarstvo najstrožje kaznovalo, obenem bo pa lastnikom vzelo pse ali mačke ter jih brez izjeme takoj pokončalo.

Prepovedano sankanje v mestu. Razen na do dovoljenih krajih in na prostorih, kjer jih je mestna občina določila za sankanje, se otroci sankajo tudi po mestu po strmih cestah in ulicah ter ogrožajo promet, zlasti se pa sami podajajo v nevarnost, da pridejo pod voz ali celo pod tramvaj. Posebno nevarno je ob cerkvi sv. Florijana, kjer se otroci sankajo po ulici na grad, prav tako v nevarnosti so pa sankalci tudi na Vodnikovih cestah, kjer s sankami lahko pridrejo pod tramvaj na Gosposvetski cesti ob cerkvi sv. Jerneja. Razposajenih veselih otrok ne ovira nevarnost, da lahko vsak hip pridejo pod voz električne cestne železnice ter tako nepremišljeno drve v veliko in celo smrtno nevarnost. Zupanstvo opozarja starše, da je sankanje v mestu prepovedano in kaznivo ter naj zato otroke strogo nadzorujejo, da ne bo nesreče.

Mladi Španci v Helsinku

Helsinki, 24. jan. S. Mladi Španci, ki so bili zajeti na finski fronti skupno z drugimi sovjetskimi vojniki, so dospeli v Helsinki. Kot dečke so te mlade Špance prepeljali v Rusijo med špansko državljansko vojno, da bi jih nato proti njih volji vrstili v rdečo vojsko. Izjavili so, da se niso čutili nikoli komuniste in da so bili prisiljeni boriti se v sovjetskih vrstah. Razen tega jih je stanje, ki vlada v Sovjetski zvezi in vsa, kar so preizkusili v letih, ko so bili daleč od svoje domovine, prepričalo o zločinu komunizma. Mlade Špance bodo poslali nazaj v Španijo.

začela. Delo je ležalo v predalih, ali če je kje zagledalo dan, te je visoki kulturno literarni krog raztrgal, ali če je bil bolj milosten, molče prešel. Sliši so se v ta ocenjevalni zbor uredniki, dramaturgi, kritiki, ravnatelji in predsedniki. Drug na drugega so gledali sicer ljubosumno, a drug drugemu so »kadičili« in se častili.

Vredno je napisati satiro na ta del sodobne družbe. Cankar bi jo napisal ostro, z gnusom in z bolečino.

Ljuba Prenner je postala pozorna le ob tem, da beremo in tiskamo rajši tuja dela in jih cenimo bolj kakor domača, ter da priznamo domačega umetnika šele tedaj, ko je že dosegel uspeh v svetu. Napisala je zgodbo o nepriznanem slovenskem umetniku Pavlu Kresniku, ki ponuja svoj roman najrazličnejšim urednikom, pa ga nihče ne sprejme. Ko pa izide njegov prevod v francoščini pod psevdonimom Rastislav Vrhunec, dobi v tujini literarno nagrado. Tedaj postane slovenski literarni vrh pozoren na tega »velikega sinu domovine«, ki je dosegel tak uspeh v Franciji. Hoče ga doma slovesno sprejeti, a preden zvedo za njegov prihod se že pojavi v mestu. Zdaj ga vse časti in se mu klanja. Toda Rastislav Vrhunec je navadni trgovski potnik, ki ga je Kresnik preoblekel v priznanega umetnika, ki se je vrnil iz Francije, da bi visoko gospodo pošteno potegnil. Ko pride policija stvari na sled in se odkrije resnica, Rastislav Vrhunec izgine, Kresnik pa pove literarnemu vrhu svojo lekcijo.

Tudi misel, ki je vodila Prennerjevo, je vredna satire. Vendar je bila umetniška moč pisateljice preslabotna, da bi ustvarila veliko umetnino, ki bi preživela čas. Ostala je pri vrhu, ni pa zagrabila v globino. Prennerjeva živi sredi teh naših majhnih razmer in ni prav vedela, kaj bi bolj zagrabila. Prijemala je na vse strani in nakopičila je v igro več zgodbic, polno problemčkov, ona sama pa je vsa v njih. Zdržila je bogataše, tovarnarje, umetnike, kritike, ravnatelje, predsednike, ki ima končno vendarle vsakdo od teh svoj svet in svoje probleme. Uredništva listov se tepo za prevod in ponujajo zanj bajne vsote. To je mogoče v Ameriki, v Ljubljani pač ne. Še več drugih stvari nemogoče zveni.

Pisateljicin glasnik naj bi bil Pavel Kresnik, edina simpatična oseba v začetku igre. Edino Kresnik bi mogel ozdravljati, toda pisateljica mu kmalu naloži nemogočo nalogo. Posluži se detektivske zgodbe. Se več, ta idealni umetnik, ki naj bi se dvignil nad to gnulo družbo, se celo mora spozabiti in boče dejansko obračunavati s svojim nasprotnikom. Postal je živčen, kakor je vsa njegova okolica. Ideja bi morala zmagati kot ideja. Banalno je tudi dejansko obračunavanje med uredniki in lastniki listov.

Pisateljica je dejanje dobro zastavila. Začetni prizor je sicer predolg, a dejanje zraste do konca in obeta najboljšje. Drugo dejanje z detektivsko zgodbo razočara. Potem rešuje predstavo situacijska komika do konca. Toda tu imamo spet tako stare in tako obrabljene rekvizite, da se jim sicer občinstvo smeje, a to je tudi vse. Grede so skrivnice in mladi Zorin ima to nalogo, da vleče skrivače iz skrivališ. Pojav Vrhunca je prav tako neoriginalen in kaže preočito na Gogolja. Zunanji okvir ustreza zahtevam, a v celoti je delo plehko.

Odlika dela pa je dialog, ki teče popolnoma nepriljudno in gladko. Tudi jezik je čist in lep.

Odrska podoba igre je bila z velikim trudom in z ognjem ustvarjena. Režiser g. Milan Skrbinešek je izbral vse mogoče situacije, zrežiral skupine in dejanje razgibal do največje možnosti. Skozi vso predstavo so tako rekoč vsi igralci stalno na odru. Režiser je spretno razdelil skupine in vtil masi zelo naravno in nepriljudno življenje. Inscenacija, ki jo je oskrbel g. Alenka Gerlovič, je bila lepa in primerna — le v prvem dejanju je bilo nekoliko stiske s sedeži, kar pa ni čudno, ker je bil ves igralški zbor na odru. Igralci so se potrudili in izvršili svojo nalogo do kraja. Treba je omeniti posebno nekatere. G. VI. Skrbinešek je odlični v svoji nepriljudnosti, simpatičen in premeten falot. G. Starčeva je igrala osrednjo osebnost, ki zbira okrog sebe literarni krog. Vido Praznikovo. Podoba je bila dobra, mestoma preveč patetična. Njen mož, g. Cesar, ima to pot manj besede v hiši kakor navadno, a je tudi to svojo »ponižno« vlogo povsem dognano pripeljal do konca. Prikupna je njegova nečakinja, gđ. Rasbergerjeva, le patosa se še ni povsem iznebila. Med literarnimi mogočnjaki so najbolj ugajali: g. Košuta kot predsednik Kulturnega venca, g. Lipah kot ravnatelj lista »Dneva« in g. Bratina kot umetnik Skaza. Pavel Kresnik g. Nakrsta je bil boljši v zadnjih prizorih, ko je njegova poudarjena igra prišla do izraza in učinka.

Delo je vendar doživelo uspeh. Toda pri tem kričečem uspehu nikakor niso bili mero-dajni umetnostni vidiki.

Iz vzrokov vojne nastaja orožje miru

POT POLITICNE MOČI PETROLEJA

11

Prvo, kar je storil Rockefeller v boju proti Royal Dutch, je bila blokada vseh petrolejskih ladij. Standard Oil je pri tem nastopila celo proti nevtralnimi petrolejskim ladjam in pustila, da se ležale prazne v azijskih pristaniščih, izgubljala denar za vsako uro, toda nasprotnik je le hromel in Deterding ni mogel spraviti svojega petroleja v Evropo. Zdaj pa mu je pomagala Samuelova mornarica. Samuel je z Rotschaldovim denarjem gradil vedno več novih petrolejskih ladij in danes, ko obstoji sedmina ton že vse svetovne mornarice iz petrolejskih ladij, je 72% teh v rokah Deterdinga in njegovih prijateljev. Rockefeller je držal v pesti ameriški petrolej s pomočjo prevoznega monopola in bi lahko imel v rokah prevozní monopol vsega sveta, če bi mogel pridobiti zase Samuela. Takrat bi mimogrede lahko potlačil Deterdinga, ki je imel še malo denarja, da bi mogel izkoristiti petrolejska polja, če bi pridobil zase Samuela, namesto da ga je gnil nasprotniku v naročje. Proti dvema trgovcema bi Deterding ne vzdrljal. S tem, da so je zvezel z enim proti drugemu, je zmagal.

BOJ ZA CENE NA KITAJSKEM.

(Zafetek mednarodnih petrolejskih sporov.)

Že Asiatic Petroleum Company je bila neprijetna Amerikancem, splojete holandskih interesov pa je razbesnela Rockefellerja, ki je bil trdno prepričan o tem, da ima edini vso pravico in moč nad vsemi petrolejskimi zakladi zemlje. Ker ni imel več v svojih rokah monopola nad transportom, mu je preostalo kot edino orožje nadmožen finančni položaj Standard Oil, preostal mu je brezobziren boj za cene. V tem pa se je spet izkazala odlična Deterdingova strategija.

Deterding, ki so ga imenovali »Napoleona petroleja«, je prehitel Rockefellerja. Šibki, mali Deterding je pričel boj, on je izbral bojno polje. Izbral je Kitajsko, ki je tako daleč od Rockefellerjevih petrolejskih polj in ločena od njih po nezasičeno širokem pacifiku, hkrati pa ni tako daleč od Deterdingovih azijskih petrolejskih vrelcev.

Dolgo je bilo 450 milijonov Kitajcev trg, na katerem so vladali izključno samo Rockefellerjevi ljudje. Amerikanci so z nizkimi cenami onemogočili Rusom prodajo njihovega petroleja na Kitajskem, razdelili so na milijone petrolejskih svetilk, na milijone jih prodali pod polovično ceno in si tako zagotovili stalne odjemalce. In zdaj so prizigali Kitajci v Rockefellerjevih svetilkah Deterdingov petrolej — bil je cenejši, ker je bil bliže. Zdaj zniža cene tudi Standard. Zniža jih globoko pod lastno ceno, ceno zniža tudi Deterding, ki ima še vedno prednost pred Amerikanci zaradi prevoznih stroškov. Ta boj je trajal leta in leta. Ni bil malenkosten ta boj, Asiatic Petroleum Company je izgubila na nenaden način petrolejske ladje in je videla, na kako čudovit način gore njena skladišča. Večkrat sta imela Deterding in Samuel tako malo denarja, da sta komaj reševala borzne transakcije. Toda boj se je trdovratno nadaljeval in leta 1911 se je zgodilo nekaj nepričakovane: Prilikačev Deterding je prisilil k tlom Amerikance. V petrolejskem premirju so bili japonski in kitajski trgi razdeljeni med angleške in ameriške petrolejske družbe.

Lahko bi bilo, da je Deterding veroval v častno prijateljstvo in pametno sodelovanje, Rockefeller pa je v vsakem slučaju smatral primer Kitajske za majhno nezgodo. Komaj leto dni po mirovnem sklepu je pričel novo, vseskozi nevarno vojno: 1912 je ustanovila American Petroleum Company v Rotterdamu sestersko družbo Standard Oil of New Jersey, N. V. Nederlandsche Koloniale Petroleum Maatschappij. To novo Rockefellerjevo podjetje je poslalo oglednike in nakupovalce na Sumatro in Javo, ki so začeli nakupovati petrolejska polja v Nizozemski Indiji od Deterdingovih tekmovalcev: Indijski petrolej je odločil boj — ceno petroleja na Kitajskem v dobro Deterdingu. Toda, ali niso mogli proizvajati petroleja v Holandski Indiji tudi Amerikanci?

Rockefellerjeva šahovska poteza je bila pretkana, vendar je dosegel nekaj uspeha šele po petnajstih letih, kajti po nizozemskem pravu — kakor po vsakem drugem, razen ameriškem — ne zadostuje, da si posestnik in da moreš izkoristiti vse, kar ima ta zemlja. Zemeljski zakladi so državna last in se morejo razdeliti samo na podlagi vladnih dovoljenj. Teh dovoljenj pa Standard Oil ni dobila in neraziskana ozemlja ji niso nič koristila. Bogata, že odkrita petrolejska polja pa ni bilo mogoče prodati ali pa so bila predraga. Medtem, ko se je Rockefellerjeva kolonialna ustanova še pogajala, je že Deterding pripravil protidarec.

Da bi krile svoje vojne stroške, so družbe Standard zvišale cene. In to ne na svetovnem trgu, ampak samo tam, kjer je vladala skoraj sama, torej predvsem v Ameriki sami. Rockefeller je naložil svojim rojakom dvakrat tako veliko ceno za petrolej in bencin kakor Kitajcem. In zdelo se mu je, da mu Amerika ne more uiti, čeprav je godrnjala.

To godrnjanje je izkoristil Deterding. Z vsemi sredstvi je podpiral gibanje protitrustov, skrbel je za časopisno kampanjo in vseplošno nezadovoljstvo in v času, ko je bilo vznemirjenje zaradi brezobzirne politike Standard Oil na višku, so nenadoma priplule v newyorško luko njegove petrolejske ladje. Na tihem si so sklenili prodajno organizacijo. Naenkrat so vrgli na ameriški trg petrolej iz Nizozemske Indije, iz Mexica, iz Rusije in Romunije: Če je hotela Standard Oil kriti svoje vojne stroške v Ameriki, je to mogel tudi Deterding. Tudi on je imel dobiček od prekorajšen cen.

Royal Dutch je prodajala petrolej, pa ne samo to: pričela je vrtnati petrolej tudi v Združenih državah. Rockefellerjeva zamisel se je obrnila proti njemu samemu, kajti po zakonu ameriške ustave je imel posestnik zemlje pravico do izkoriščanja vsega, kar zemlja v sebi nosi in kar zraste na površini zemlje. Takoimenovani »law of capture« je Deterdingu v Združenih državah koristil in mu nudil vse pravice izkoriščanja, dočim Rockefeller ni mogel izkoristiti petrolejskih polj v holandskih kolonijah. Cesar Rockefeller ni mogel storiti v Indiji, to je po ameriškem pravu brez nadaljnega lahko storil Deterding: zemljo kupiti in jo izkoristiti.

Zahrbtni umor Antona Martinjaka

Ljubljana, 25. jan.

Včeraj ob 9 do-
poldne je neznani komu-
nist napadel s
strelnim orožjem ura-
dnika Kmetijske dru-
žbe g. Antona Marti-
njaka ter ga ubil. Go-
spod Martinjak se je
vračal od maše v
sprehajališče svojih do-
mačih. Pri polhovgraj-
ski mitnici na cesti na
Dobrovo, je pristopil
k njemu Rubežnik Ivo,
doma z Viča, ga pokazal
nekemu neznanemu ter mu
dejal:

>Tale je! — Ker je bil pokojni Martinjak v
gosti gruč, je morilec e ponovno vprašal Rubež-
nika: »Ali je tale?« Rubežnik je odgovoril: »Ja,
tale!« Nato je morilec skočil k Martinjaku, ga z
naglim sunkom potegnil iz gruč ter ga ustrelil
v glavo s strelom iz revolverja. Martinjak je imel
še toliko moči, da je zbežal za kakih deset ko-
rakov. Morilec pa je tekel za njim in ves čas
streljal. Vsega skupaj je oddal 7 strelcev, ki so
bili za Martinjaka smrtonosni. Martinjak je takoj
umrl sredi svojih domačih, mame in sestre, ki
sta šli komaj pet korakov stran od njega.

Ozadje umora gospoda Martinjaka je znano.
Pokojnik je bil namreč tajnik pri posojilnici v
Kozarjih. Blagajnik iste posojilnice pa je bil znani
morilec Velkavrh. Velkavrh je izdal polnočno, da
bi z njo pri Zvezi dvignil tisoč lir. Martinjak je
takoj spoznal roparski namen tega Velkavrhovega
dejanja ter to nakano preprečil. Velkavrh si je
namreč hotel omenjeni znesek prisvojiti za svoje
razbojniške namene. Zaradi tega pa je seveda
Martinjak padel pri njem v nemilost. Tako se
sklepa, da je umor Martinjaka pripravil politični
partizanski komisar Franc Velkavrh iz Vrhovec.

Pokojni gospod Anton Martinjak je bil šele
eno leto poročen. Zapušča soprogo in pet tednov
staro punčko.

Ta grdi zločin partizanov spet dokazuje, da
morileški nagoni pri pripadnikih komunizma tako
dolgo ne bodo zatrti, dokler ne bodo iztrebljeni
do zadnjega vsi komunisti. — Prav očitno pa
je, da se nekateri še vedno niso mogli otresti
vpliva komunistične propagande. Zato je tembolj
razumljiva in upravičena želja vsega poštenega
prebivalstva, da je s komunisti treba postopati ra-
dikalno in neodoljivo, kajti le to je orožje, ki
bo komunistične zločine zatrl.

Pogreb pokojnika bo jutri, t. j. v torek, ob
4 popoldne iz mrtvašnice pokopališča na Viču.

Več vpljivosti, več obzirnosti in manj nerodnosti!

Ljubljana, 25. januarja.

Včeraj popoldne je predaval gđ. Lebarjeva
v dvorani Pokrajinske delavske zveze o lepem
vedenju služkinj in ostalih hišnih poslov. Preda-
vanja podobne vsebine bi si želeli večkrat in si-
cer v najrazličnejših družinah, kakaj lepo vedenje
in obzirnost sta nekaj, kar je potrebno stalno
negovati. Sto in sto malih stvari je, katere bi lahko
odpravili, in življenje bi postalo z malim trudom
uglajenije, prijetnejše in obzirnejše. Da bi morali
pri tem sodelovati vsi stanovi, naj bo razvidno
iz naslednjih malenkosti, ki jih doživljate po ljub-
ljanskih ulicah in lokalih dan za dnem.

In bilo je spet včeraj dopoldne v cerkvi.
Med pridigo, ko je bilo vse tiho in so ljudje po-
slušali govornika, si začutil od zadaj energičnega
možakarja, ki si je pomagal s komolci naprej.
Na vsak način je hotel priti daleč spredaj in ker
ni bilo prostora, si je pomagal s silo. Obzirno to
vsekakor ni bilo. Če je že hotel moč stati spredaj,
bi bil moral priti pravočasno. Podobno je bilo
spet po maši pri izhodu. Med tem, ko se je mno-
žica valila iz cerkve, je bilo nekaj ženic, ki so
se prav takrat prerivale notri. Če bi bile vpljive
in obzirne, bi počakale, kajti tudi pri cerkvenih
vratih je potreben nek red...

Poglavje zase je seveda čestna železnica. Se-
daj, ko so ulice mokre, je naval tem večji. Spre-
vodniki imajo težko delo in tudi ljudem, ki se
prevažajo, ni prijetno. Drug z drugim morajo po-
trpeti, da bo bivanje v tramvajskih vozovih vsaj
znosno. Vsakdo pa misli le nase. Ko se pririne
v voz, je zadovoljen in pozabi na to, da mnogi
zunaj še čakajo. Vpljivni ljudje bi morali sami
skrbeti za to, da napravijo še kaj prostora za
one, ki čakajo. Sami bi se morali pomakniti naprej,
da bi bilo še prostora za dva, tri ali pet oseb.
Često se zgodi, da je zadaj pri vstopu že vse
nabit, nekeje v sredini voza pa so prazne vrzeli.
In ta in oni celo protestira, če ga opozorijo, naj
stopi naprej.

Obzirnost je potrebna tudi glede sedeža. Po
načelih vpljivosti nima pravice do sedeža tisti, ki
je prišel prej, temveč oni, ki ga je bolj potreben.
To so včasih matere z otročki, šibki in bolehnih
ljudje, oni s prtljago v rokah in podobno. Zlasti
bi morala paziti mladina na to, da ne obsedi,
kadar vidi ob sebi stati človeka, ki komaj stoji.
Vzgoja v tem smislu je dolžnost starišev, pa tudi
šole.

Malo več pozornosti kakor poleti, je treba
sedaj pri prometu na cestah, ko je sneg tako na-
glo popustil in ko so na cestah mlakuže. Niko-
mur ni všeč, če ga poškopriš in tudi tebi ne bi
bilo. Kdor ima srečo, da ima močno obutev, ali
celo skorne, ne sme pozabiti na mimoidoče, ki
morajo paziti na vsak korak. Če zberem v tem
kratkem poglavju še nekaj tovrstnega drobiža,
moram dodati:

Po gazi pred menoj sta korakala dva moža-
karja, od katerih se je prvi hvalil, da se ga je
včeraj spet pošteno »nažrl«. Prav ta izraz je rabil.
Kako neki bi bilo pri srcu človeku, ki bi prav-
tako lahko hodil za njima in ki že dolgo ni
okusil četrtinke! In kako bi bilo otroku, ki še ni
slišal takega izraza, pač pa marsikatero lepo be-
sedno o zmernosti! — Glede pozdravljanja se ljub-
ljanci ne morejo pritoževati, tu pa tam pa se
le zgodi, da naletite na človeka, ki mu je težko
reči dober večer, če vstopi v gostilno. Če bi se
to zgodilo enkrat, bi govorili o raztresenosti, ki
ni omembe vredna. Če pa se to ponavlja, gre za
pomanjkanje vpljivosti.

Kakor rečeno, včeraj je bilo za služkinje pre-

Dve zanimivi 45 letnici šentjakobskega okraja

Sedaj januarja je minilo 45 let, odkar je bilo
podrto za vso Ljubljano znamenito, vsemu ljubljani-
skemu prebivalstvu v dobrem spominu ohranjeno
poslopje, rečuta, ki je stala na prostoru, kjer je se-
daj šentjakobska dekliška osnovna in meščanska
šola, poslopje, ki je bilo prvotno namenjeno za dom
učestnosti in vzgoje, pozneje pa za kraj raznih veli-
kih in lepih veselic, raznih koncertov in naposled
tudi za kraj, kjer se je sestajal k sejami stari kranjski
deželni zbor, kjer so zborovali stari kranjski
politiki in veljaki.

Konec januarja leta 1898, torej pred dobrimi
45 leti, je rečuta bila popolnoma podrta. Ljubljana
je z njo izgubila zadnjo hišo nekdanjih jezuitskih
etavb okoli cerkve sv. Jakoba. Pred naselitvijo je-
zuitskega reda v Ljubljani je bil prvotno takrat
skoraj prazni frančiškanski samostan namenjen očetu
jezuitom, vzgojiteljem mladine. Ker pa je bil takrat
ta samostan blizu mestnega obzidja in mestnih
vrat, je bila jezuitskega redu prepričana cerkev
in ubožnica pri Sv. Jakobu. Ubožnica se je pre-
selila v frančiškanski samostan. Prvi jezuiti so pri-
šli v Ljubljano 21. januarja 1597, torej pred 446 leti.
Sprva samo 2 patra in 1 brat. Jezuiti so kupili
30 bližnjih hiš in na njih prostoru potem sezidali
novo cerkev s kolegiem in drugimi poslopiji. Gim-
nazija je bila nato odprta l. 1658. V tej znameniti
gimnaziji so zajemali svojo prvo učnost znane-
ni možje Kranjske, tako Valvazor, Thalberg, Va-
lentini Vodnik, Kopitar in Vega. Poslopje je l. 1744
popolnoma pogorelo. Takrat je postal žrtev požara
ves šentjakobski okraj s Krakovim, kjer je prvi
ogled izbruhnil ter se prenesel čez Ljubljano k
Sv. Jakobu.

V poslopiju je bila nameščena tudi normalna,
hkratu pa tudi anatomijška dvorana. Del tega po-
slopja eo od leta 1786 porabili tudi za razne pri-
reditve, za veselice, koncerte in gledališke igre. Za-
to so začeli poslopje nazivati za rečuto. Služila je
temu namenu dobrih 112 let.

Gospodarstvo

Nova zadruga. V Zadrugi register v Ljublja-
ni je bila vpisana »Mlekotrg«, nabavnoprodajna
zadruga trgovcev z mlekom in mlečnimi izdelki z
omeji. Alojzovi. Člani upravnega odbora so: Ko-
vačič Aljost, Kroupa Pavel, Kugovnik Elka, Knez
Ivan, Sinkovec Fani in Vrh Ivanka.

Dražba na Hrvatskem. Na Hrvatskem je izšla
zakonska odredba, po kateri ni mogoče do 10.
aprila 1943 izvajati prisilnih dražb za denarne
terjatve. Vendar pa predvideva zakon mnogo iz-
jem, za katere se lahko vrši dražba.

Nemške gospodarske zbornice. Namesto dose-
danih zbornic, ki so bile ali splošne gospodarske
ali pa ločene zbornice, je sedaj začelo v Nemčiji
poslovati 29 pokrajinskih gospodarskih zbornic.
Na področju bivše Avstrije, sedanje vzhodne mar-
ke poslujejo te zbornice: za Stajersko v Grad-
cu, za Solnograško v Solnogradu, za Koroško v
Celovcu, za Zgornjo Avstrijo v Linču, za Tirolsko
in Predarlško v Innostru. Nadalje je izšla tudi že
tozadevna naredba, ki ureja prenos poslov in pre-
moženja od doseadanih Industrijsko-trgovinskih
zbornic in Obrtniških zbornic na nove gospodar-
ske zbornice počenši s 1. januarjem 1943.

Francoski državni dolg. Iz poročila agencije
Interfrance je razvidno, da je državni dolg v
Franciji že dosegel bajno vsoto 1000 milijard fran-
kov.

Na Madžarskem hočejo gojiti čaj in kavo.
Na Madžarskem delajo sedaj poskuse za goji-
tev čaja in kave. Kavo in čaj nameravajo go-
jiti v rastlinjaki, kamor bi napeljali toplo vo-
do z 80%. Poleti pa hočejo odstraniti steklene
strehe, ker tedaj ponoči toplota ne pade pod
12 stop. Tusson, ki dela te poskuse, pravi, da
se bo dalo z izkoriščanjem toplih vrelcev ure-
diti tako veliko proizvodnjo kave in čaja, da
bo lahko krila madžarske potrebe za zdravilne
svrhe.

davanje o lepem vedenju. Ne bi bilo napačno,
če bi se tudi ostali stanovi kdaj pa kdaj vprašali,
kako je z njihovo vpljivostjo in obzirnostjo na-
pram okolici. Drobiž, ki sem ga podal danes in ga
zajel iz resničnega življenja zadnjih par dni, do-
kazuje, da bi bila tema tudi za širše kroge aktu-
alna.

Vsako izmed ljubljancev se je smel ude-
ležiti vsake veselice, izvzeti so bili prvici le služba-
niki v livreh, katerim je bil vstop strogo prepo-
vedan. Vstop dalje ni bil dovoljen tudi civilnim
osebam z ostrogami in z orožjem, razum vojakom.
Vstopnina k veselicam je prvotno znašala 40 kr., in
doslikar tudi več. Lovci s puškami in sabljami ni-
so smeli prestopiti redutnega praga.

V reduti eo se prirejali posebno v predpustnem
času razni elitni in drugi plesi. Tu je bilo torišče
vesele Ljubljane, ki je navadno rajala do ranega
jutra. Bil pa je takrat še poseben običaj, ki se je
v glavnih potezah ohranil še dolgo tja do začetka
20. stoletja. Po veselicah v reduti so navadno vese-
ljaki, zlasti petična mladina z ženskimi svetom is-
kali zadnje okrepčilo po raznih pekarnah na Sta-
rem trgu in pred škofijo. Peki eo spekli okusne
žemljice in rogličke. Sveže so veseljakji pozili,
hkratu pa se krepčali s pristnim »brinovčkom«, ki
eo ga peki dobivali iz Polhovega gradca ali pa iz
Dan, občina Staritrg pri Rakeku ali pa iz vinorod-
ne Istrije, ki je tudi bogata na brinju.

Torišče veselja pa eo je spreminjalo dolgo do-
bo let tudi v torišče političnih in parlamentarnih
debat. Tam so zborovali očete in člani kranjskega
deželnega zbora, v katerem je imela sprva odločil-
no besedo veleposestniška in graščinska skupina,
pozneje ei je kmetijski stan priboril primeren ugled
in važno besedo. Kadar je v reduti zboroval kranjski
deželni zbor, eo bile okrog in okrog redute po-
tegnjene dolge in debele verige tako, da je bil do-
hod raznim vozovom med zasedanjem deželnega
zbora popolnoma zabranjen in je bila tam vožnja
prepovedana. Deželni možje so zahtevali polpen
mir, ko eo sklepali razne zakone za napredek
Kranjske in določevali deželne davke.

Reduta je bila posebno dobro obiskovana v le-
tih zasedanja ljubljanskega kongresa. Takrat eo se
v reduti vrstile velike in razkošne veselice. Prav
tako je bilo mnogo veselic v letih francoske okupa-
cije. Ohranjeni so tu in tam še spomini na te ve-
selice in na kavalirske plemenitaše, ki eo se v ča-
nem spremstvu vozili v reduto na veselične prire-
ditev.

Ko je konec januarja 1898 stara reduta izginila,
eo začeli pripravljati prve temelje za novo šent-
jakobsko šolo, ki torej elavi to leto nekako 45 let-
nico, ko eo pričeli z zidanjem moderne šolske stav-
be. Tako zaznamuje šentjakobski okraj te dni kar
dve zanimivi 45 letnici!

Tajnost komunističnega vodstva

Značilnost komunistične taktike je, da skriva
prave namene, skriva pa tudi resnično — vodstvo.
Če bi ljudje poznali pravi obraz komunizmu, bi
se gotovo s studom od njega obrnili. Prav tako
pa se ne bi dali zapeljati, če bi poznali njegove
prave voditelje. Zato komunisti skrbno skrivajo
vodstvo in vedno pošiljajo na površje ljudi, ki so
v javnosti dobro zapisani. V polpretekli dobi je
bilo pri nas mnogo ustanov, ki so bile na zunan-
j korektni in so jih tudi predstavljali spoštovanja
vredni ljudje, v resnici so jih pa vodili komunisti.
To so bile navadno kakšne strokovne organizacije
ali ustanove, knjižne založbe, umetniški ali lite-
rarni klubi itd. S temi ustanovami so komunisti
znali spretno preplesti zlasti naše kulturno življe-
nje pred vojno ter ga na ta način boljšeizvirati.
Sami so ostali varno skriti v ozadju, v osredje
pa so porivali razne kulturne delavce večjega ali
manjšega pomena, znanstvenike ali napol znan-
stvenike in sploh take, ki so bili dobri za nekaj
mest med pošteno javnostjo ter med komunistom.

Načelo o tajnosti vodstva imajo komunisti tu-
di med lastnimi vrstami. Navadni člani ne vedo
za imena članov višjih odborov. Toliko bolj znajo
in morajo torej komunisti skrivati svoja imena
pred javnostjo.

Za ustroj partizanskih čet je znano, da jih po-
polnoma obvlada organizacija komunistične stran-
ke. Niti en sam oddelek ne more biti odtegnjen
vodstvu in nadzorstvu stranke. Komendant ali
komandir oddelka je namreč vedno član komu-
nistične celice, ki ima odločilno in neprizivno be-
sedno v vseh važnejših zadevah. Prav tako je poli-
tični komisar oddelka vedno član komunistične ce-
lice. Vendar sta tako eden kakor drugi le navadna
člana. Vodja celice je njen tajnik, ki odloča z za-
dno besedo o vseh važnejših stvareh. Ta tajnik pa
je vedno le navaden borec v partizanskih vrstah.
To je izvedeno v vseh oddelkih in štabih, od naj-
manjšega pa do največjega, torej od čete pa do
grupe. Glava partizanskega oddelka torej ni ko-
mandant ali pa politični komisar, temveč tajnik
stranske celice, ki je navaden borec, skrit in
nepoznan. Le komendant in politični komisar ve-
sta zanj in se mu pokoravata.

Znano je tudi, da je takozvana »osvobodilna
fronta« vsaj začetno tudi imela dva odbora. Prvi,
širši, je bil sestavljen iz raznih brezpomembnih
ter ambicioznih ničel iz vseh možgih političnih
opredeljenj. Ta odbor je imel halogo, da pred-
stavlja »osvobodilno fronto« pred »pošteno« ja-
vnostjo. V ozadju pa je stal resnični odbor »osvo-
bodilne fronte«, sestavljen iz samih komunistov.
Ta je imel dejansko v rokah vsvo organizacijo in
vsa sredstva, zato je odločal le vedno on, širšemu
odboru pa je že znal sugerirati prijetno in laska-
vo zavest, da predstavlja glavno vodstvo »osvob-
ditelne fronte«.

Zlasti značilno za to spretno komunistično tak-
tiko pa je poglavje iz našega kulturnega življe-
nja. Pred vojno so skoraj večino slovenskih kul-
turnih ustanov dobili pod svoje vodstvo komunisti.
Seveda javnost za to ni vedela, še več, celo taki,
ki bi to lahko vedeli, niso prišli do tega spo-
znanja. Ufinki pa so se izkazali vedno kot plod
premišljene komunistične akcije. Tako so najraz-
ličnejše knjižne založbe izdajale v velikih nakla-
dah marksistična ali napol marksistična dela, razni
odbori javnega značaja pa so ta dela nagraje-
vali. Nadvse tipičen primer je bila prav zadeva
okrog Prežihovega Voranca — Lovrena Kuharja,
ki je, čeprav policijsko preganjan, dobil literarno
nagrado od javne ustanove. Ni je dobil zato, ker
je bilo njegovo delo kvalitetno prvo, temveč zato,
ker je tako odločilo komunistično vodstvo. Kako
se je potem ta odlok vodstva izrazil pri glasova-
nju o nagradi, je zopet vprašanje raznih osebnosti,
ki so vedno pripravljene »delati mostove«. Enako
spretno so znali komunisti obvladati literarno kri-
tiko. Dobro je bilo to, kar je služilo ciljem komu-
nistične stranke, slabo to, kar je bilo z njim v
opreki. Te volje komunističnega vodstva niso po-
navljali samo levičarski listi in revije, temveč tu-
di taka glasila, ki so bila komunizmu sicer na-
sprotna. Mnogi publicisti in člankarji so si do-
mišljali, da pišejo svoje originalne domislice, med-
tem ko so le suženjsko ponavljali to, kar je odlo-
čila klika komunističnega vodstva.

Brez dvoma je ta taktika komunistov, da osta-
nejo skriti v ozadju ter iz tega ozadja potem vo-
dijo najrazličnejše akcije, za komunizem zelo
uspešna. Brž ko se pa razkrije pravo ozadje in
ugotovi resnično vodstvo, so načrti komunistov
prekrižani in akcija onemogočena. Morda je bila
napaka našega polpretekega kulturnega življenja
prav v tem, da nismo bili kritični v presojanju
raznih ustanov, dogodkov, struj in organizacij, ki
so jih dejansko vodili komunisti.

Knjigovodstvo pri bolgarskih trgovcih. V smi-
slu veljavnih zakonskih določil mora vsak trgo-
vec v Bolgariji voditi predpisane trgovske knjige.
Izjema pa velja za posamične trdke kolektivne
in komanditne družbe, ki plačujejo letno do 10
tisoč levov družbenega davka.

**Slovenčeva
podružnica**

na Miklošičevi cesti 5 še vedno
redno posluje. Sprejema naročnine
in oglašje ter daje tozadevna poja-
nila. Istotam lahko kupite vse doslej
izšlo knjige »Slovenčeva knjižnica«

KULTURNI OBZORNIK

Hrvatska enciklopedija in Slovenci

Uredništvo HE in uprava Hrv. Izdavalčkega
Bibliografskega Zavoda, ki HE izdaja, resnično
zaslužita vse priznanje: HE uspešno zmaguje vse
težave, ki v današnjem vojnem čas unemalo ovirajo
tako velikansko in tako na široko zasnovano delo.
V dveh letih so izšli že trije zvezki, torej četrtnina
celotne Enciklopedije, ki je preračunana na 12
zvezkov. V vsakem zvezku je tolikšno bogastvo
miselnih in oblikovnih lepote, katero je ustvarilo
človeštvo po svojih pesniških in pisateljskih, slikarjih
in kiparjih, glasbenikih in modroslovcih, stavbeni-
kih in znanstvenikih vseh duhovnih in prirod-
slovnih panog, da tega v časopisnem poročilu niti
od daleč ni mogoče nakazati. Ker je o 1. zv. »Slo-
venec« že poročal, bom na kratko spregovoril o
vsebinski 2. in 3. zvezki, hkratu pa bi se rad po-
mudil ob vprašanju, koliko se to monumentalno
delo ozira na Slovence in kako poroča o naših
kulturnih delavcih in dejanjih.

Druga knjiga HE obsega 728 strani in prinaša
snov »Autonomija—Bolito«. Med drugim je to ob-
delano: autonomija, autoportret, avtorsko pravo,
Avign, Avignon, Azija (21 str. dolg članek), Babi-
lonija, Bačka, badnjak, baker in bakrena doba,
bakterije, balet, Balkan (20 str.), ban, Banat, banka,
Bantu, Banja Luka, Baranja, Barcelona, barok,
Baski, baščanska plošča, Bavarska bazilika, Dunaj
(Bež) in dunajski listi, Belgija, sv. Benedikt in
benediktinci, Bengalijski, bencin, Beograd, Berlin,
Bellehjem, beton, beuronska umetnost, biblija (34
str.), bibliografija, bidermajer, bizantinsko kralje-
stvo (44 str.), Belorusi, Bog, bogoslovje, bogomili
itd. Med imeni velikih mož drugega zvezka so ome-

njajo: Lj. Babič, Babič-Gjalski, Bach (državnik),
Bach (skladatelj), H. Bahr, Balzac, Baudelaire,
Bazala, Vl. Becić, Beethoven, Begović M., Belić
(11 vrstic!), Bellini, Berdjajev, Bergson, Bertioz,
Bernanos, Berneker, Bernini, Bjelinski, Björnson,
Boccaccio, Boileau, Bismarck.

Slovenci smo v tem zvezku obdelani pod
imeni: Avenek L., Azbe A., Baba v Karavankah
in v Kamniških planinah (s sliko), Babnik J., Ba-
djura R., Bajuk M., Bamberg O., Baraga I. (s si-
ko), Barbara Celjska (s sliko), Barle J. (slika),
Bartol-Nadišek M. in Bartol VI., Basaj J., Baš Fr.,
Baša I. in J., Baško jezero, Beg A., Begunje, Be-
gunjščica, Bela Krajina, Bela peč, Belaa A. in L.,
Belec I., Benigar I., Bergant F., Berneker Fr.,
Besedaa, »Besednik«, Besednjak Eug., Betetto J.,
Bevk Fr. (s sliko), Bezenšek A., Bezjak, Betzko J.,
Bežek V., Slovenci prevod biblije, Bibliografija
pri Slovencih, Bile J., Birolla Gv., Bizelsko, Bla-
nik J., Bled (s sliko), Blejsko jezero, Blejske to-
plice, Bleška, Bleiweis J. (slika), Bloke, Bogen-
šperk (slika), Bohinec V., Bohinj, Bohinjska Bistri-
ca, Bohinjsko jezero (slika), Bohinjec P., Bohorič
A. in bohoritica.

Tretji zvezek ima 800 strani, 54 strani prilog
v bakrotisku, več prilog v barvah in veliko število
podob med tekstom. Snov te knjige sega: »Boja—
Cleveland«. Omenil bom samo nekaj najpomemb-
nejših gesel: Boka Kolorska, Bolivija, Bosna in
Hercegovina (cela monografija na 63 str.), Brahma,
brahmanizem, brak (zakonska zveza), Brazilija,
bratovščina, brod (ladja), 48 str. dolg članek), bron,
brzoglas (telefon) in brzojav, budizem, Bol-
garija (25 str.), Bunjevi, borza, Bušmani, cehi,
carina, celuloza, cement, centralizem, cesta, cibori-
ji, Cigani, cena, cepenje, cenciraj, cink in cinko-
grafija, cisterna, clairsecur itd. Sedaj še nekaj
imen velikih mož svetovne zgodovine: sv. Bona-
ventura, Bossuet, Bourget P., Bošković, Brezina,
Byron, Calderon, Camoes, Cervantes, Carducci,
Carlyle, Cavour, Cezar, Chateaubriand, Chesterton,

Chopin, Ciceron, Claudel P., Botticelli, Bosch, Brama-
nte, Breughel, Bukovac, Callot, Canova, Caravaggio,
Carpaccio, Cellini, Cézanne itd.

Slovenec zastopajo v tem zvezku: Bonač
I., Bonomo, Borko B., Borovnica, Borštnik Ign. in
Sofija, Borut, Božič J., Bradaška Fr., Bratina V.,
Bravničar M., Breje Janko, Brezje, Breznik A.,
Brezno—Hudajama, Brezovšek I., Brežice, brižinski
spomeniki (celostanski posnetek), Budal A.,
Budna Lenart in Samuel, Bukšek Berta in Rudolf,
Bulovec K., Caf O., Cankar Ivan (s sliko) in Izidor,
Cankarjeva družba, Carnes I., »Carniolac«
(revija 1908—1919 in časnik 1838—1844), Cecil-
jansko društvo, Cegnar Fr., Celestin Fr., Celje,
Celjski strop, Celjska kronika, Celjske slovenske
novine, Celjski grofje (7 slik), Cerknica, Cerkni-
ška, Cerkniško jezero, Cesar I., Chikaška izjava,
Civdale del Friuli (Cedad).

Naštel sem prav vsa imena, ki v 2. in 3. knji-
gi govore o Slovencih; sedaj lahko vsakdo presodi,
koliko HE izčrpno poroča o naši kulturi. Ker ima
HE za slovenske probleme svoje slovenske so-
delavce, bo krivda na njihovi strani, če niso do-
volji izčrpali vsega gradiva. Med sodelavci HE so
naslednji Slovenci: dr. D. Cvetko, dr. J. Glonar,
M. Kos, dr. Fr. Mesesnel, dr. B. Kreft, dr. A.
Pirjevec, dr. J. Rus, dr. A. Slodnjak, dr. I. Slokar
in J. Turk (v 1. in 2. zv. se imenujeta še prof.
V. Novak in prof. dr. J. Polec, katerih pa v 3. zv.
ni več).

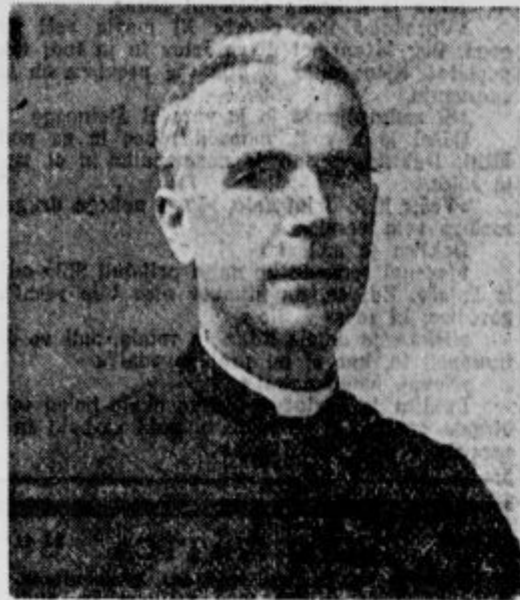
Kvaliteta slovenskih prispevkov je v splošnem
na taki višini, da nas dostojno reprezentira pred
drugimi narodi in se lepo uvršča med najboljše
članke HE. Zlasti možje »preteklih dob, katerih
definitivna ocena je že v SBL, so tudi tukaj iz-
črpane zastopani in temeljiteje obdelani. Le k
šlankoma o Bevku in Ivanu Cankarju bi pripom-
nil, da ob Slodnjakovi deskriptivni metodi ne do-
bimo dovolj strnjene in pregledne označbe obeh
umetnikov. Razen tega sta se pri Cankarju do-

godili dve hudi napaki: nam. »književna krađa«
mora biti »književna gradca«, nam. »materijalne
tihe žrtve« pa »materijalne tihe žrtve«. Medtem pa
občutimo, da so naši sodobniki premalo upo-
števali. Naj omenim samo nekaj imen, katerih
pogrešam v HE: dr. Anton Berkepec, Bogoljub,
Bogoslovni vestnik, Bogovič (katehetika), dr. Fr.
Bradač, dr. A. Breclj, »Brenclj«, Aleševčev hu-
mor-satirični list, katerega v 1. knjigi HE (str.
219) napačno hrvatiijo s »stršenom«, Čankar St.,
Cerkvenik Angelo, Cimperman J. Pa se bo našlo
še več takih pomankljivosti, ki so v našo veliko
škodo. HE je temeljno delo, ki se tiska za dolga
desetletja in ho služilo v informacijo celim rodo-
vom. Zato bi po mojem mnenju v takšno delo
spadali ne samo veliki in pionirji v zgodovini
človeštva, marveč tudi skromnejši delavci pri kul-
turni stavbi narodov. Takim manj pomembnim
se pač odmeri manj prostora, čisto pozabiti in pre-
zreti pa jih ne smemo. Upam, da uredništvo HE,
ki tehničnim in drugim panogam, katere so že
po svojem značaju mnogo bolj podvržene razvoju
in spremembam (n. pr. obseg in meje držav),
posveča toliko prostora, ne bo prezgodrčno ravnalo
s članki kulturno zgodovinske vsebine. S tem
bi vsaka knjiga E narasla komaj za nekaj strani,
njena vrednost in praktična uporabnost pa bi se
neizmerno dvignila, saj bi svojim naročnikom, med
katerimi je tudi mnogo Slovencev, nadomestila
SBL in še izpolnila vrzeli, ki so nastale od izida
prvih šestih knjig SBL. Zato bi bilo želeli, da si ured-
ništvo HE pritegne še enega sodelavca za slo-
vensko sodobno slovo. Pred nami je
vendar še celih 9 knjig in zato je sedaj najlepša
priložnost, da se za prihodnost preprečijo podobna
pomankljivosti HE. S tem bi to velikansko delo,
ki razodeva izredno skrbnost in vestnost uredni-
štva in sodelavcev in je tudi po svoji tehnični
strani na vrhuncu, pridobilo tudi na svoji vsebini.

Joža Gregorič, I

Ob osemdesetletnici Ivana Trinka

V Udinah praznuje danes 80 letnico svojega rojstva spoštovani kulturni delavec msgr. Ivan Trinko. Ko se ozira nazaj na svoje dolgo življenjsko pot in dela obračun o svojem neumornem trudu za dobrobit ljudstva, iz katerega je izšel, mora pač priznati, da je bil sam božji blagoslov z njim in njegovim delom. Svojemu ljudstvu je bil vzgojitelj, vzornik in vodnik. Njegov vsestranski duh je ustvaril dela neminljive vrednosti ne samo v pesništvu, marveč tudi v glasbi

in slikarstvu in ne nazadnje tudi v znanosti. In še enkrat: veliko, zares veliko je storil za kulturno zblizanje in razumevanje italijanskega in slovenskega naroda.

Msgr. Ivan Trinka se je rodil 25. jan. 1863 v Tereimonteju pod beneškim pobočjem Matajarja. Ze zgodaj ga je hrepenenje zvalilo v svet, saj se Nadiška dolina pod njegovo vasjo odpira v neprepletno dalje furlanske nižine. Ljudsko šolo je opravil v Cividadeju, nakar je, kakor toliko fantov njegove ožje domovine, vstopil leta 1875 v nadškofjsko gimnazijo v Udinih, ki jo je skomčal obenem z licejem (našim šestim do osim gimnazijskim razredom) leta 1882. Posvetil se je bogoslovni študiju, da bi ostal med svojim ljudstvom. Ko je odslužil vojake, je bil 19. junija 1886 posvečen v mašnika. Naslednji dan je že pel novo mašo v svojem domačem kraju. Ni mu bilo dano, da bi skrbel za dušno pastirstvo med svojimi deželani, zaradi izrednih sposobnosti so ga takoj po novi maši poklicali za prefekta v bogoslovno sementišče v Udinih, kjer je postal leta 1889 profesor latinščine in italijanščine, leta 1894 pa profesor modroslovja na liceju.

Za slovenščino in njeno literaturo se je začel zanimati šele v četrti gimnaziji. Slovensko knjigo je spoznal že prej. Njegovi domači so hranili več starih knjig iz 18. stoletja (Evangelije in liste, pridige itd.) in so bili naročeni tudi na knjige Družbe sv. Mohorja. Sprva ni maral zanje, ker ni znal slovensko brati in jih tudi razumel ni. V četrti gimnaziji pa se je lotil ob počitnicah Mohorjeve povesti »Mati dobrega sveta« — kakor je sam pripovedoval dr. Resu (Cas, XVIII, 1923), ki jo je prebral šestkrat, dokler je ni razumel. Kakor sam pravi, ga je zlasti zanimal Mohorjev Koledar. Kot šestdesetletnik se je potem začel načrtno učiti slovenščine, in sicer brez učiteljev, brez slovarja in drugih pripomočkov, samo s pomočjo knjig, pri čemer mu je pomagala mati, preprosta, toda razumna žena, ki mu je prebrala knjige. Knjige je naročeval iz Ljubljane, za kar je dal zadnje krajezarje. S težavo si je počasi sestavil sam svoj slovarček, toda vztrajnost je zmagala in kmalu je slovenščino tako obvladoval, da je začel v njej celo pesniti. Knjige mu je posojal tudi rožniški kaplan Peter Podreka (1822—1889), ki je sam pesnil v slovenščini in pošiljal svoje prispevke Zgodnji Danici, Zori in Soči, ter hranil Prešernove Poezije v prvi izdaji kot največji zaklad.

Ko je bil v prvem letniku bogoslovja, se je prvič oglašil v ljubljanskem »Ljudskem glasu« z opisom svojih rojakov (1883). Leta 1884 je po-

stal »Ljubljanskemu Zvonu« benešanski pripovedki »Vedomec« in »Divje žene ali krivopetec«.

Na pobudo Simona Gregorčiča je izdal leta 1897 pri Gabrščku svoje »Poezije«, ki so s posebno odo posvečene tedanji nevesti Njegovega Velikantstva kralja Heleni Crnogorski. Tedanja slovenska kritika je pesmi kaj nemilostno sprejela, a čemer je storila pesniku veliko krivico. Pri »Dom in svet« so prišle v nemilost, ker je bil pesnik sotrudnik »Ljubljanskega Zvona« (kritik A. Medved), pri »Ljubljanskem Zvonu« pa so prav tedaj mladi metali v ropotarnico Stritarja z njegovim »svetoboljem« (kritik T. Doksov-Jesenko). Urednik »Doma in sveta« dr. Lampe se mu je pozneje pismeno opravičil, da je kritika brez njegove vednosti prišla v list. Kritika je prezirala v njem bogonarjenega pesnika, ki se mu duha vije in trepeti v pesmih ko prenapeta struna. Kajpak se jim pozna vpliv Stritarjev (svetobolje), Jenkov, Simon Gregorčičev in Franc Prešernov, vendar so kljub vsemu le njegove, iz boleznega krika trpečega srca porojene. Pozna se jim pa tudi vpliv italijanske lirike, zlasti Leopardija, ki je bil njegov ljubljenc. Sam pravi, da niso njegove pesmi niti dobre slovenske niti dobre italijanske, ker je bil pod vplivom obeh literatur. Zaradi italijanskega vpliva dolgo časa ni mogel razumeti duha slovenske poezije, ki je klena ko gruda, medtem ko je italijanska elegantna in subtilna. V nekem pismu z dne 12. decembra 1882 pravi Trinka: »Dobro bi storili Slovenci, ako bi čitali italijanske klasike. Po mojem mnenju opevajo Italijani bolj pesniške, bolj vzvišene predmete kot Slovenci.« Vendar mu je kritika zagrenila nadaljnje pesniško delo, dasi je pozneje napisal še več prigodnih, ki jih je posvečal ob novih mašah svojim bivšim učencem in ki so izšle v posebnih knjižicah (Videnje, Ob novi maši itd.). Njegove pesmi označuje tudi neko posebno preroško videnje.

Ko smo že pri njegovem pesniškem ustvarjanju, naj še povemo, kako je sodil o slovenski moderni pa o slovenski literaturi sploh. V pogovoru s pokojnim dr. Resom ob svoji šestdesetletnici (Cas, 1923) je dejal, da se Slovencem vse preveč mudi. »Niti polovica tega, kar bi morali napraviti v eni smeri, ne naredimo, pa se že obračamo na drugo pot. Napredovanje ne sme biti nasilno, ampak popolnoma naravno, samo iz sebe, logično, nepretrgano in brez skokov.« Noče biti okostenel v starih nazorih, vendar misli, da mora biti umetnik vodnik narodu, slovenska umetnost pa se vse preveč oddaljuje od narodne mase, tako da ji postaja nerazumljiva. Slovencev ni toliko, da bi si mogli umetniki ustvariti samo sebi zadoščujočo republiko. Na mislim s tem zavreči vsega umetniškega ustvarjanja med Slovenci, ampak le, kar je pretrganega, zlasti one struje, ki jih je preplaval internacionalni razmah. — Mar ni povedal popolnoma prav, saj smo sami doživeli nezdrav razvoj v slovenski literaturi povojnega časa.

Med svojim pesniškim oddihom v letih 1897 do 1929 nas je seznanjal v lepih opisih s svojo ožjo domovino. Svojemu duhovnemu mentorju Podreki se je ob njegovi smrti (1889) oddolžil s toplim člankom v Ljubljanskem Zvonu leta 1890 in ob stoletnici njegovega rojstva leta 1922 v gorizijski Mladici. Svojega rojaka Jakoba Stelina je opisal v »Domu in svet« leta 1941. Zgodovino svoje ožje domovine, njene krajevne lepote in barvitost njenega narodopisnega bogastva je opisoval v »Dom in svet« leta 1898, Koledarju Mohorjeve družbe za leto 1905. »Dom in svet« leta 1907, v »Adrijanskem almanahu« za leto 1923 in še marsikje drugod. Ni mogel ravno reči, da bi šele njegovi spisi vzpodbudili zgodovinarja Simona Rutarja za njegovo temeljito in doslej osamljeno monografijo o Trinkovi ožji domovini, saj jo je izdal že leta 1890.

Msgr. Trinka je tudi na znanstvenem področju pokazal svojo veljavo. Pisal je znanstvene razprave v italijanskem in latinskem jeziku za akademijo v Udinih, katere član je bil in ki je izdajala njegova dela. Poglavljal se je v filozofske, teološke, zgodovinske, jezikoslovne in etnografske probleme. Obširna knjižnica v Udinih ima v svojem seznamu zapisanih kakih 20 Trinkovih znanstvenih razprav: o furlanskem modroslovju De Giorgiju, o »Največjem problemu sodobnega modroslovja«, ki jo je bral leta 1923 na akademiji v Udinih, o naravi teles itd.

Glasba ga je zmerom privlačevala. Izkazal se je kot spreten glasbenik, saj se mnogo njegovih maš poje po Furtaniji. V našem »Cerkvenem glasbeniku« je objavil motet »O sacrum convivium«, v zbirki »Slava presveti Eucharistije« pa mešan zbor »Molim te ponižno«. Mnogo njegovih skladb je še neobjavljenih. Napisal je tudi več razprav z glasbenega področja, kakor o starih cerkvenih napevih med Slovenci, o J. Tomadiniju in cerkveni glasbi itd.

Msgr. Trinka je tudi upoštevanja vreden risar. Svoje risbe je včasih razstavil na umetniških razstavah v Udinih. Precejšnja zbirka perorij se mu je izgubila med avstro-ogrsko okupacijo v prejšnji vojni.

Italijane je spoznaval tudi s slovensko in slovensko literaturo. Njegov prevodi se gladko bežejo in se zelo približujejo izvirniku. Ob Prešernovi stoletnici je prevedel nekaj njegovih pesmi, še prej pa je seznanil italijansko javnost s Stritarjevimi »Gospodom Mirodolskim« (Il Signor di Valpacifico). Prevajal je tudi Gregorčiča in Tavčarja. Iz slovenske literature je prvi prevedel nekaj povesti Tolstega, prevedel je tudi Gogoljevega »Tarasa Bulba«, nekaj ertice Turgenjeva, priredil izbor iz Puškina in Nekrasova, iz poljščine pa je prevedel Sienkiewicza in Chłumeckega.

Vzdrževal je stike z slovenskimi pisatelji in še hrani pisma Gregorčiča, Funtka, Askerca, profesorja Leva, zgodovinarjev Rutarja in Grudna, dr. Evga in Fr. Lampeta, dr. Oblaka, prof. Jagiča in jezikoslovca Bauduina de Courtenya. Osebo in pismeno je mnogo obdeval tudi z odličnimi možmi drugih slovenskih narodov.

V presledku med obema vojnama je razen že objavljenih »Naših paglavcev« spisal skupaj z dr. Musonijem informativen in strogo objektivni spis o bivši državi in leta 1930 iz potrebe svoje žolske prakse — poučeval je namreč bogoslovce pa tudi gimnazijce v slovenščini — slovensko slovnicu za Italijane (Grammatica della lingua slovena ad uso delle scuole). Akademija v Udi-

nah je leta 1940 izdala tudi obširno knjigo »Storia politica, letteraria ed artistica della Jugoslavia«, S tem pa je ni izžepala vsa njegova pisateljska delavnost, saj dr. Res, ki je v Casu leta 1925-26 v članku »R. Trinka« bibliografije objavil obširen pregled njegovih del, sam pravi, da so njegove bibliografske navedbe, žal, še zelo neopolne. Podoben pregled je podal v Koledarju Goriške Matice za leto 1933 Slavko Slavec po Fr. Fatorelli »Storia della letteratura italiana e della coltura nel Friuli«, ki je izšla leta 1929 v Udinih.

Msgr. Trinka se je zmerom in povsod zavzemal za kulturno zblizanje med Slovenci in Italijani. Še leta 1923 je v razgovoru z dr. Resom (Cas, 1923) poudarjal, da so samo politične razmere v teku zgodovine zakrivile, da vezi med obema narodoma niso mogle postati pristranske.

Tako smo nanašali v nekaj vrstah obsežno jubileantovo življenjsko žetev, iz katere se bodo hranili in iz nje črpali moč za kulturno rast še pozni rodovi! Bog mu daj zdravja še mnogo let!

Balkanska razstava

Priredila jo bo še to leto Madžarska ter bo na njej prikazala politične in gospodarske zveze te države s posameznimi balkanskimi pokrajinami, narodi in državami.

Vino iz kave

Glasilo narodnega zavoda za kavo v Karakasu, glavnem mestu južno-ameriške republike Venezuele, poroča o pridelovanju vina iz kave. Po zbiranju tega lista je vino, pridelano iz kave, zelo okusno in pitno ter so se ljudje nanj zelo hitro navadili. Tamošnji gospodarski krogi računajo, da bodo s proizvodnjo vina iz kave prihranili velike izdatke za uvoz vina iz drugih krajev, ki so znali letno najmanj 2 milijona 800 tisoč bolivarjev.

Državno nogometno prvenstvo:

Neodločeno v Livornu — Ambrosiana pred Torinom

17. nogometna nedelja v italijanskem državnem prvenstvu nas je zanimala prav zaradi tega, ker smo pričakovali, da bodo v Livornu razvzrojali uganko: kdo je boljši Livorno ali Torino. To pa se ni zgodilo. Derby letošnjega prvenstva je končal neodločeno z 0:0. V ostalem, če gledamo s povečevalnim steklom, lahko najdemo tudi v tem izidu nekaj razlike. Livorno je igral namreč doma in je imel prednost lastnega igrišča ter lastno publiko in je zaradi tega niela na njegovi strani manj vredna od one na strani Torina.

Ničla na strani Torina je prišla zelo prav tretjemu, namreč Ambrosiani. Ta se je poigrala z Livorno, jo odpravila s 5:1, si opomogla z dvema točkama in se postavila med Livorno in Torino. Tako je sedaj na vrhu tale vrstni red: Livorno vodi s 24 točkami, Ambrosiana jih ima 23, Torino in Juventus pa po 22. Tako je torej tudi Juventus med najboljšimi. Kaj prida težke naloge pa niso

imeli včeraj igralci Juventusa. Doma so igrali z Benečani in jih premagali s 5:2.

Za presenečenje so preskrbeli včeraj Triestinci. Doslej je v enajstori nam najbližjega močiva hudo škripalo in kar navadili smo se že večnih neodločenih izidov. Kdo bi pričakoval, da bo Triestina premagala močno Fiorentino? Tista Triestina, ki je znala doslej samo enkrat zmagati, ki je igrala 9-krat neodločeno in ki je morala 6-krat položiti orožje! Včeraj so je vendar enkrat tudi Triestinci nasmejale sreča in ji dala toliko poleta, da je odpravila Fiorentino kar s 3:0. Nenavadno udarni so bili tokrat tudi igralci Bologne. Rimski Lazio, ki ga je vodil sam najboljši strelec Piola, je doživel v Bologni hud poraz. Piola sploh ni prišel do strela, je pa zato moral njegov vratar sprejeti kar štiri. Izid je bil 4:0 za Bologno.

(Dalje na strani 6.)

Za vedno nas je zapustil naš ljubljani mož, oče, sin, brat, stric, svak in zet, gospod

Anton Martinjak

uradnik Kmetijske družbe

Na zadnji poti ga bomo spremili v torek, 26. januarja 1943, ob 4 popoldne iz mrlišavnice pokopališča na Viču k večnemu počitku. Prosimo tihega sožalja.

Kozarje, Ljubljana, Senj, dne 25. januarja 1943.

Globoko žalujoči: Zora, žena; Marjanca, hčerkica; Anlon, oče; Ivana, mati; ing. Dore, brat; Ivanka por. Resnik, Mici por. Anžič in Anica, sestre, ter družina Grčar — in oslalo sorodstvo

Umrla nam je naša ljubljena hčerka in sestra, gospodična

Anica Leskovšek

zasebna uradnica

Pogreb drage pokojnice bo v torek, dne 26. januarja 1943, ob 3 popoldne z Zal, iz kapele sv. Frančiška k Sv. Križu.

Ljubljana, 25. januarja 1943.

Žalujoči ostali

Kupujte pri naših inserentih

Čitajte in širite »Slovenca«!

Umrla nam je naša ljubljena mama, gospa

MARIJA KRANJC

roj. DEKLEVA

K zadnjemu počitku jo sprejemo v torek, dne 26. januarja 1943, ob pol 3 popoldne z Zal, iz kapele sv. Andreja na pokopališču k Sv. Križu. Sveta maša zadušnica bo darovana v Zavetišču sv. Jožefa.

Ljubljana — Beograd — Kranj, dne 24. januarja 1943.

Žalujoče rodbine: KRANJC, CIUHA, DEKLEVA

TOMAŽ POKLUKAR:

V dalji so se vzpenjali v nebo grebeni Kamniških planin in zdelo se je, kakor da strmiš v eno samo čudovito goro z desetimi vrhovi. Druga za drugo se skrivajo Kočna, Grintovec, Skuta, Ojstrica... Skupine prvih obrobni sten blestijo v zlatu, kakor da bi se vzpenjala po njih čreda samih zlatorogov. Vrhovi v sredini se prelivajo v oranžnih barvah, oni zadaj pa se zdijo že toplejši, nekam skrivnostno vijoličasti.

Ah lepo ste kamniške sestrice od daleč, kadar se postavite druga za drugo in vas božajo žarki zahajajočega sonca!

Kamorkoli se ozreš, čutiš drugačne motive, oblike in barve. Karavanke kažejo svoja gola rebra, kamniške se oviljajo v praviljino rdečico, za Voglom mrkajo valovanje kotanj in vrhov, orjaške čeri julijskih dvorov pa se že pripravljajo na mrzlo noč.

»V pol ure moramo biti doma,« se oglašja Matevž. »Če ne nas bo zalotil mraz.«

»Oblecite se Marjeta, vsi se zapnitele«

Potem se je utrgal Matevž z vrha in smučil do zdrvele po snegu, ki je že dobival sloj skorje. Da, če bi bil Matevž sam, bi smuknil naravnost v dolino; tako pa je moral izbrati smer, ki ne bo pretežka, da bodo drugi uživali. Tudi smučki učitelj se mora žrtvovati za druge. Nekateri so se spustili kar v jati za svojim vodnikom, manj izurjeni pa so počakali, da bodo sami šli »postajec«.

Ko so prispeli v dolino, so šele prav čutili, da so prišli v področje mraza. Mokre rokavice so začele zmrzovati, lica žareti, premraženi uhlji so skleli, dreve se je ovijalo v budičasto ivje. To je bil razlog, da je vsak hitel kolikor je mogel.

»Sijajno je bilo danes... nebeško-lepo... prekrasno,« so bile besede, ki ste jih čuli pred domom, ko so spet zahreščale dilce na pragu in ko so si ljudje z medicami strgli sneg z obleke. Smučki so morale v svoji hlevček, dobri soljarji pa so se razveselili toplote doma.

Pokljuka v megli.

Ko so se prikazale vse zvezde na nebu, so videle neke med poključnimi gozdovi eno samo svetlo točko: topli dom z vencem oken, odkoder je žarela svetloba v ledeno noč. Če bi prislunili, bi slišale godbo: če bi pokukale skozi okno, bi zmagovale s svojimi srebrnimi glavami... Videle bi Matevža, postavnega fanta od fare, kako vrti v plesu pravolaso Marjetico. Oba žarita, oba se smejeta.

Njenega zaročenca še ni bilo, pač pa je prišla sprememba vremena. Jug je pritepel oblake in megla se je vlekla z jezerske strani ter se usedala na šume, klanee in ravnice. Sami oblaki, sama megla! Ni hotelo snežiti, še manj pa je kazalo, da bi sonce kaj kmalu premagalo vso debelo gmoč, ki je zavladala nad planoto ter tečila kakor težka misel srce bolnika.

Gostje so čakali lepših dni, nekateri pa so že obupali. Natakarcia Nada je že tretji dan krasila mizo z drobnimi vejicami jelke. Vmes je polagala nežne rastke belega mahu, ki rase na starih smrekah. To je bilo znamenje, da se gostje poslavljajo. Polovica jih je odpotovala, prihajali pa so še vedno novi, čeprav ne več tako pogosto.

Kislo so se držali, zakaj prišli so, da bi vsaj tu zgoraj videli sonce.

Matevž je bil slabe volje. Dolžnost ga je klicala v dolino in od tam k Sv. Lovrencu, družba pa ga je zadrževala. Družba? O, Matevž se je spremenil! Če bi hotel, bi lahko šel, saj bi lahko Janec delal za oba; tako pa se je predal svojim dilcam, snegu, soncu in mrazu.

Sedel je v obednici z Marjeto. »Samo nekaj sončnih dni bi še hotel dočakati, potem pa, kdo ve, če bom še kdaj videl te kraje.« Zamahnil je z roko, da bi odgnal neprijetno misel.

»Dolčas vam bo na deželi; zdi se mi, da ne boste mogli zdržati. Bi bilo bolj pametno, da si še premislite,« Marjeta je govorila iskreno, kakor je mislila in čutila.

»Dolčas je človeku, ki nima dela. Po resnici vam povem, da sem ga že lačen. Vse to, kar počenjam tu gori, se mi zdi samo igra. Igra, do katere imajo pravico otroci, pa zgarani ljudje, ki so potrebni razvedrila. Jaz nisem niti otrok, niti...«

»Pač, pač, Matevž, otrok ste, dober velik otrok! Gledala sem vas včasih opoldne skozi okno, ko ste svigali po snegu prav s tako vneomo kakor fantički, ki se gredo vojake. Všeč ste mi bili nekoč, ko ste si odpeli smuč in jih potrepeljali kakor zvestega konjička. Ah, tisti dan ste vozili kakor Elija! Vsi smo uživali, ko smo vas gledali. Še veste, kdaj je to bilo? Takrat, ko ste nam na-

stavili v aneg pomaranče in bonbone, da bi jih pobirali med smukom. Počakajte, še bodo sončni dnevi!«

»Veste, Marjeta, vsem sem bil delati. To tu zgoraj je razkošje, ki ga je preveč za kmečkega človeka.«

»O, saj ste delali! Vse dan ste poučevali. Zdelo se nam je, da se boste pretegnili.«

Ne, gospodična Marjeta ga ni pomirila. Dejal ji je, da je vse to prijetno igranje. Le tu pa tam je čutil, da dela. To je bilo takrat, kadar se je moral raztegovati v plugu, v mislih pa je bil na smrtnih Lipance, kamor ga je mikalo. Z Marjeto sta imela nekaj privatnih ur. Prvič jo je poučeval resno in podjetno, pozneje pa je stopila kristijanija v ozadje. Veliko sta se pogovarjala, drug drugemu sta bila prikučna in ure so minevale, kakor bi trenili.

Kaj je čutil do te ženske?

O tem je premišljeval, ko je vzela časopis v roke in brala. Ah, nič. Všeč mu je bila podobno kakor zima, ki je razkrivala svoje čare. Zbližala sta se kakor dobra prijatelja.

Zakaj je dopustil to zblizanje? Lahko bi ji bil samo smučki učitelj, strog in resen, toda... toda všeč mu je bila. Všeč kakor Majda? To ne. Majda je imel še vedno rad, čeprav ji ni pisal več tako dolgih pismen. Majda je bila daleč, Marjeta pa blizu kakor topli žarki sonca.

A. Fogazzaro:

92

Palača ob jezeru

Steinogge je odprl oči in prijel Edito za roko, da bi jo ji poljubil. Deklica pa mu jo je umaknila. Starec je naredil nekaj dolgih korakov, nato pa je obstal, se okrenil in jo smeje se pogledal.

»Ali ni lep ta privid?« je jo vprašal. Edita mu ni takoj odgovorila. Ali ni bila v teh očetovih besedah neka skrita misel?

»Torej si se me že naveličal?« mu je dejala. »Bi rad živel sam?«

»Kako sam?« je vzkliknil don Inocencij. »Niste slišali, da bo pri meni?«

»Silno sem se te naveličal,« je dejal Steinogge. »A ne živel bi sam. Le vsako leto bi si nekaj časa odpočil tu pri najinem prijatelju. Zda se ne šalim več. Zelo sem potreben, da bi ostal dalj časa tu pri gospodu župniku.«

Edita je pogledala duhovnika. Je morda govoril z očetom? Kakšen je bil uspeh? Duhovnik je pozorno gledal voz, ki se jim je počasi bližal.

»Iskati hočeva kamen modrih,« je nadaljeval Steinogge, »kamen, ki spremeni v zlato vse, kar je grgega in temnega izven nas in v nas samih.«

»Je mogoče najti ta dragoceni kamen?« je z drhtečim glasom vprašala deklita.

»Ne vem, a upam.«

»Zakaj pa ga ne bi iskala še jaz z vama?«

»Ker ga ne potrebujeta in ker nočeva tega.«

»Kaj pa boš naredil z menoj, očka?«

»Ne vem še.«

V tem trenutku je voz došel do njih in ločil Edito od njenih spremljevalcev. Župnik je izrazil to priliko in je zašepetal Steinoggeju:

»Ne smete iti predaleč.«

»Ne morem,« je dejal starec. Voz je šel mimo.

Dospeli so do reke, kjer cesta zavije na desno ob bregu in vodi do papirnice.

»Počakava vas tu,« je dejal Steinogge župniku, ki je prej izjavil, da mora govoriti z inženirjem.

Ko se je don Inocencij oddaljil, je Steinogge odšel s hčerko k vodi. Obstala sta ob veliki skali, ki je segala do vode. Ko sta nekaj časa molče opazovala pokrajino, je nenadoma vprašala Edita:

»Očka, zakaj si mi prej rekel tako?«

»Kaj neki?«

»Da bi se nekega dne rad ločil od mene.«

»Ne, nikakor se nečem ločiti. Rad bi le nekaj časa preživel tu. Nočem se ločiti nikdar in v nobeni stvari. Razumeš? V nobeni stvari.«

Zadnje besede je izgovoril tiho in jo prijel za obe roki.

»Prvi zdi spoznavam, da ne sme biti ločena pa nekaj stvari tu notri.«

Pri teh besedah si je pritisnil dekletove roke na prsi.

Editi so zatrepetale ustnice in v grlo jo je začelo dušiti. Steinogge jo je brez besed potegnil v travo in tudi sam sedel poleg nje.

»Ne morem,« je dejal tiho, kakor da bi govoril sam pri sebi. »Duša mi je polna tega, Edita draga, vem, da niva bila nikdar popolnoma združena. Še spominjaš večera, ko si prišla, ko sem vstopil v sebo, medtem ko si molila pri oknu? Kako hudo mi je bilo takrat! Mislim sem,

da me ne boš ljubila, ker nisem veroval kakor ti. Se spominjaš, da sem naslednji dan odšel iz cerkve, medtem ko si bila ti pri maši? Veš kaj sem delal med mašo?«

Govoril je s tako čudnim glasom, kakor da ne bi vedel ali naj joka ali pa naj se smeje.

»Govoril sem z Bogom in ga prosil, naj se ne postavlja med naju in naj mi ne odvzame tvoje ljubezni.«

Edita mu je stisnila roko in se mu nasmehnila z vlažnimi očmi.

»Ti pa si bila vedno tako nežna, tako dobra z menoj, da si mi ustvarila pravi raj na svetu, da sem bil uverjen, da me je Bog uslišal. To me je tako ganilo, ker sem se zavedal, da nisem zaslužil. Ker sem videl, da ti Bog dovoljuje, da me ljubiš, sem bil presrečen, a ne vedno. Ko sva šla skupaj v cerkev, sem molil in se zahvaljeval Bogu; vendar pa me je mučil nek čuden občutek. Zdelo se mi je, kakor da sem zunaj cerkve, ti pa si čisto pri oltarju. Zdelo se mi je, da sem silno daleč od tebe. Sovražil sem samega sebe v takih trenutkih in bil sem celo tako nesramen, da sem tudi tebe manj ljubil. Ko pa je potem ...«

Okleval je nekaj trenutkov, nato pa se je sklonil k deklici in ji zašepetal nekaj besed, na katere pa ona ni odgovorila. Nato je nadaljeval:

»Koliko sem trpel? Bil sem ljubosumen na tistega, ki je bil skrit in ki si mu ti zaupala svoje najbolj tajne misli. Bal sem se, da mi bo vzel ali vsaj zmanjšal tvojo ljubezen in tvoje spoštovanje. Ko pa sem videl, da se nisi spremenila, sem se zopet pomiril. Ko sem bil večeraj z donom Inocencijem v cerkvi, sem čutil, koliko sem napredoval v teh mesecih, ne da bi se tega zavedal. Zdelo se mi je, kakor da stojim ob odprtih vra-

tih dežele, po kateri sem hrepenel, a nisem mogel vstopiti vanjo. Zda pa... poslušaj, hčerka moja...«

Deklica se je molče sklonila k njemu in stisnila njegovo roko, ki jo je še vedno držala med svojimi.

»Zda pa sem vstopil,« je dejal starec s tihim in drhtečim glasom. Edita je sklonila glavo k očetovi roki in jo poljubila.

»Vstopil sem. Nikar me ne sprašuj, kako. Vem, da se mi zdi svet popolnoma drugačen kakor prej. Še nikdar se nisem čutil tako mirnega. Smejala se mi boš, če ti povem, da ljubim nekaj, kar je v naravi okrog mene. Kaj praviš k temu, Edita?«

Edita je dvignila objokani obraz.

»Vprašuješ me, očka?« Ni mogla reči drugčega. Bog je sprejel njeno žrtv in jo tudi takoj poplačal. Njena duša je bila vsa prevzeta ob tem spoznanju.

»Si zadovoljna?« jo je vprašal Steinogge.

Odšel je k vodi, namočil robec in ga podal Editi. Deklica se mu je nasmehnila in si izmila solze.

»Veš,« ji je dejal nato, »še iz nekega drugega razloga sem vesel.«

Deklica je molčala.

»Izvedel sem, da bo najin prijatelj Silla odšel iz Palače. Zdi se, da nikakor niso bile resnične govorice, ki so se širile.«

»Očka,« je dejala Edita in vstala. »ali ve don Inocencij to, kar si mi prej povedal?«

»Nekaj, samo nekaj.«

Deklica je pogledala veliko skalo poleg sebe, utrgala cvetko, ki je rasla v neki razpoki in jo spravila v svoj medaljonček.

SPORT

(Nadaljevanje s 5. strani.)

Če si ogledamo podrobnosti 17. kola, dobimo naslednjo sliko:

Trieste: Triestina — Fiorentina 3:0.
Rim: Roma — Vicenza 1:0.
Genova: Genova — Milano 4:2.
Torino: Juventus — Venetia 5:2.
Livorno: Livorno — Torino 0:0.
Milan: Ambrosiana — Liguria 5:1.
Bari: Bari — Atalanta 0:0.
Bologna: Bologna — Lazio 4:0.

Vrstni red in točke v A razredu: Livorno 24, Ambrosiana 23, Torino in Juventus 22, Genova in Atalanta 19, Bologna, Lazio in Fiorentina 18, Milano 17, Roma 14, Liguria, Triestina in Bari 13, Venezia 9, Vicenza 8, Roma in Liguria imata še eno tekmo v dobrem.

V B razredu državnega nogometnega prvenstva so dosegli naslednje izide: Udine: Udinese — Siena 3:1; Cremona: Cremonese — Palermo 2:0; Lodi: Fanfulla — Savona 3:0; Rim: Pescara — Mater 2:1; Pisa: Padova — Pisa 2:1; Busto Arsizio: Pro Patria — Spezia 1:1; Novara: Novara — Anconitana 0:0; Alessandria: Alessandria — Brescia 1:0; Modena: Modena — Napoli 3:0.

Vrstni red in točke v B razredu: Spezia 24, Pro Patria 22, Pisa 21, Modena, Padova in Napoli 20, Brescia in Cremona 18, Anconitana, Fanfulla in Alessandria 16, Novara in Udinese 15, Palermo, Juve 14, Pescara 13, Savona 12, Siena in Mater 11. Novara, Pescara in Siena imajo še po eno tekmo v dobrem.

Milijonska loterija, pri kateri odločajo — konji

Meranskim konjskim dirkam pravijo, da so dirke za milijone. Toda ne gre za to, da razdelijo srečnim zmagovalcem za milijon lir nagrad. Meranske dirke odločajo tudi o posebnih loterij, ki so po vsem Imperiju zelo popularna in ki spravi v promet ogromne vsote denarja.

Ze mesece pred dirkami v Meranu prodajajo po vsej Italiji srečke. Organizacija je podobna kakor za vsako veliko razredno loterijo. Prodajalci so pri svojem poslu zelo iznajdljivi in se poslužujejo pri podrobnem razpečevanju vseh mogočih reklamnih sredstev, da bi jih spravili čim več v promet. Prodajajo jih tudi na ulicah. Ljudje jih radi kupujejo, ker so poceni — srečka stane 12 lir — in ker je žrebavanje tesno povezano s popularnimi dirkami v Meranu.

Vprašali boste, kakšna zveza je med žrebanjem in med športnimi konjskimi dirkami? Pri meranskih dirkah namreč ne odloča o sreči

mehanično kolo, ki se zavrti in pokaže slučajno to ali ono številko; o milijonskem premoženju, ki ga bo dobil ta ali oni, odločajo konji ali točneje povedano, njihova zmogljivost pri dirkah.

Dan pred dirkami v Meranu potegnejo najprej toliko števil, kolikor bo naslednjega dne nastopilo konj na tekmah. Če je prijavljenih 20 konj, tedaj izžrebajo točno 20 števil in imetniki vedo samo, da bodo nekaj dobili. Koliko, to je odvisno od konja, na katerega je srečka navezana. Vzemimo primer, da so izžrebane številke 70, 2300, 5200, 8000 itd. Kakšno vsoto bo prinesla št. 70, je odvisno od konja — recimo po imenu »Tabule rasec. Kdor ima torej to srečko v rokah, bo trepetal naslednjega dne na dirkah in ga bo zanimalo samo vprašanje, kako bo odrezala »Tabula rasec. Če bo zmagała, bo vtaknil v žep 2 milijona lir!

Ostali repi bodo prinesli po gotovem ključu 1.4 milijona lir za drugo mesto, milijon za tretje itd. Množica tolažilnih nagrad, ki niso navezane na izhod dirk, povečuje popularnost meranskih dirk. Tolažilne nagrade izžrebajo že na predvečer in jih tudi objavijo.

Imena srečnih zmagovalcev na loteriji ostanejo navadno neznana, kajti srečke so neosebne. Ob zadnjih dirkah je bil človek, ki se mu je nasmehljala srečka, najbrž iz Bologne, zakaj ugotovljeno je, da so tam prodali srečko, katero je izbral žreb in povezal njeno usodo s konjem »Tabulo rasec. Lahko pa se tudi zgodi, da prodaja imetnik srečke še na večer pred dirko isto drugemu, če ne zaupa v posebno zmogljivost konja. Morda se je to zgodilo celo pri zadnjih dirkah. »Tabula rasec« je bila namreč na slabem glasu: 9 let stara, leto in pol ni nastopala, osem jockeyev jo je odklonilo. Ni torej izključeno, da jo je mož iz Bologne prodal še na predvečer za 100.000 ali 300.000 lir, češ, boljše je imeti lepo vsoto v rokah, kot pa riskirati, da se bo eventualno slabo odrezala in prinesla le katero od poslednjih nagrad v znesku 10.000 lir. Če se je to zgodilo, si lahko predstavljamo razočaranje moža iz Bologne, ki je naslednjega dne uvidel, da je prodal dva milijona lir za 100.000 ali podobno.

Šport v kratkem

Drsalni teden v Celovcu. Kakor lansko leto, tako so priredili tudi letos v Celovcu drsalni teden, ki je bil tem pomembnejši, ker je šlo za nemško državno prvenstvo v hitrem drsanju. Tokrat je bil junak prireditve Berlinčan Egerland, ki je znan tudi med kolesarji. Egerland je zmagal v hitrem drsanju na 10.000 m v 18 minutah 46.4 sek., bil pa je prvi tudi na 5000 m.

Telovadne tekme v Leipzigu. Berlin, Hamburg in Leipzig so znana središča nemške telovadne umetnosti. Že od nekdaj so se sestajale reprezentance teh treh mest k znamenitim trobojem, v zadnjem času pa so začeli tudi s tekami ženskih odsekov. Spored nedeljskega žen-

skega mestnega troboja je obsegal talno telovadbo, vaje z žogami in s kiji ter vaje na bradlji in na krogih. Zmagala je ženska reprezentanca Hamburga, ki si je priporila 559 točk; na drugem mestu je Leipzig s 552 točkami, na tretjem pa Berlin s 542.

V okolici Innsbrucka so priredili tekme v smuku na 5500 m dolgi progi z višinsko razliko 900 m. Najhitrejši med znanimi smučarji je bil Noller (Innsbruck), ki je zmagal v 3 min 57.8 s.

O tekmah v hokeju na ledu smo prejeli naslednja poročila: Krefeld je premagal Köln s 6:1, Mannheim pa je premagal Berlinski drsalni klub s 3:1. Celovčani so gostovali v Monakovem na prijateljski tekmi in premagali moštvo Risserssee-ja s 3:1.

V Coubertinovem stadionu v Parizu so gledali zanimivo boksarsko tekmo med francoskim in belgijskim prvakom lahkega razreda. Francoz Noik in Belgijec Dewinter sta se dajala 10 krogov, nazadnje pa so prisodili zmago po točkah domačinu.

60 dunajskih orjakov se je nedavno zbralo k domačemu prvenstvu v dviganju železnih roč. V lahki kategoriji je zmagal Hermann (307.5 kg), v težki pa Stiropek (360 kg). Tudi v drugih skupinah telesne teže so si podelili naslove za l. 1943.

Profesor doma

»Draga ženka, mi lahko poveš, kakšen datum je danes?«

»Ne! Pogledaj časopis!«

»S tem mi je malo pomagano. Saj sem ga imel ravnokar v rokah, toda ne današnjega, temveč večerajšnjega.«

Mali oglasi

Službe

Jstejo:

Služkinja

pridna, poštena, vajena preproste kuhe, išče primerne službe k manjši, dobri družini. Naslov v upravi »Slov.« pod 524.

Stanovanja

Jstejo:

1 ali 2 sobno stanovanje s kopalnico v centru mesta, po možnosti opremljeno, in opremljeno mesečno sobo, iščem. Plačam visoko nagrado. Ponudbe upravi »Slovenec« pod »Centrum« št. 521.

Prodamo

Naprodaj

stiriperesni zapravljičček, rumeno pleskan, polovični kolomaz, dvosedezni. Polzve ne: Kolodvorska ulica 35, dvorišče, Zalar.

Posestva

Parcele

v bližini cestne železnice od 23.000 do 100.000 lir prodaja PRISTAVEC Fr. realiteta pisarna, Ljubljana, Cesta Ariella Rea št. 3 (poleg Stupice). (p)

Razno

Umetniške predmete,

poštstvo, slike, drobne predmete, kupim in prodam. - Umetnost, Kolodvorska ulica 30.

Frigoriferi

Gruppi compressorii elettroautomatici Ferretti — Anonima »ELTA« — Torino. Applicazioni complete per congelazione, conservazione, prodotti alimentazione. Potenzialità da 1/3 a 10 Cav. - Complessi frigoriferi famiglia, capacità 160/200 litri. Funzionamento perfetto.

„FRIGOTECNICA“ — Via S. Luca 2, Genova

Hladilniki

elektroavtomatski kompresorski agregati Ferretti — Akc. družba »ELTA« — Torino. - Kompletne naprave za zmrzovanje, konzerviranje živil. - Jakost 1/3 do 10 KS. Omare za gospodinjstvo, vsebine 160/200 litrov. Brezhibno delovanje.

S težkim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da nas je za vedno zapustil, previden s tolažili svete vere, naš predobri mož, oče, stari oče, tast, gospod

Ante Lasan

posestnik in obrtnik v Zatonu pri Sebenicu

Pagreb draga pokojnika bo v Zatonu pri Sebenicu.

Sebenico, Ljubljana, Zagreb, dne 25. januarja 1943.

žalujoča žena Vojka,

sinovi: Ivan, Roko, Jure — snahu: Duma, Mara, Jela

vnuki: Mate, Ante, Stipe, Joso, Tonči — vnukinje: Ivanka, Marica, Milena, Tatjana